

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської мови з методикою викладання**

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СЛОВНИКА
УЧНІВ 7 КЛАСІВ ЗЗСО**

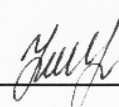
Кваліфікаційна робота студентки групи
ЗАМм – 24
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності: 014.021 Середня освіта
(Англійська мова і зарубіжна література)
Нос Ірини Юріївни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент, Євтушенко Наталя Іванівна

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Нос Ірина Юріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СЛОВНИКА.....	8
1.1. Поняття іншомовного словника та його роль у навчанні англійської мови.....	8
1.2. Основні підходи та методи до формування іншомовного словника.....	18
1.3. Сучасні технології та методи формування іншомовного словника	26
1.4. Вікові особливості учнів 7 класів у процесі засвоєння лексики.....	37
Висновки до розділу 1	46
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СЛОВНИКА УЧНІВ 7 КЛАСІВ.....	48
2.1. Методичні особливості організації роботи з формування іншомовного словника учнів 7 класів в умовах дистанційного навчання	48
2.2. Опис роботи вчителів англійської мови 7-А та 7-Б класів Великоолександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 в умовах дистанційного навчання.....	55
2.3. Формування іншомовного словника за допомогою інтерактивних технологій (розробки уроків і вправ).....	62
Висновки до розділу 2	67
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Сучасні тенденції розвитку мовної освіти, визначені положеннями Концепції «Нова українська школа» зумовлюють необхідність оновлення підходів до організації іншомовної підготовки здобувачів освіти. У цьому контексті пріоритетного значення набуває формування лексичної компетентності, що виступає основою комунікативної діяльності та забезпечує здатність ефективно використовувати іноземну мову в різних мовленнєвих ситуаціях. Формування іншомовного словника, як складової лексичної компетентності, є ключовою умовою успішного оволодіння іноземною мовою та досягнення високого рівня комунікативної компетентності.

Проблематика формування та засвоєння іншомовного словника посідає важливе місце в теорії та практиці навчання іноземних мов та стала предметом дослідження багатьох зарубіжних учених. Значний внесок у розроблення теоретичних і методичних засад вивчення лексики зробили Майкл МакКарті, Роналд Картер, Норберт Шмітт, Джеймс Коуді, Томас Хакін, Джон Рід, Майкл Льюїс, Стівен Крашен, Дженніфер ДеКарріко та ін. Серед українських науковців значний внесок у розвиток методики навчання лексики зробили С. Ніколаєва, О. Бігич, Г. Борецька, Н. Бориско, В. Редько, З. Бакум та інші. Їхні праці висвітлюють як загальні методичні підходи, так і конкретні технології засвоєння лексики в умовах сучасної освітньої парадигми.

Враховуючи значну кількість наукових досліджень, питання формування іншомовного словника здобувачів середньої освіти, зокрема учнів 7 класів, залишається недостатньо опрацьованим. У сучасній шкільній практиці спостерігається розрив між вимогами державних стандартів і фактичними результатами навчання, що зумовлено відсутністю ефективних систем вправ для розвитку активного словника та недостатнім упровадженням інноваційних технологій. У цьому контексті особливого значення набуває використання дистанційних і змішаних форм навчання, які потребують адаптації традиційних методик та інтеграції цифрових освітніх платформ і сервісів (Quizlet, Wordwall, LearningApps, Kahoot), інтерактивних вправ і

мультимедійних ресурсів. Застосування таких інструментів сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти, індивідуалізації навчального процесу та систематичному опануванню лексичного матеріалу.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою створення науково обґрунтованої та практично орієнтованої системи роботи з іншомовною лексикою у 7 класах закладів загальної середньої освіти. Така система має сприяти ефективному формуванню іншомовного словника, враховуючи вікові, психологічні та освітні особливості учнів. Вона повинна відповідати сучасним вимогам Нової української школи та умовам цифрового навчального середовища. Необхідність цього підтверджується положеннями Державного стандарту базової середньої освіти [24], в якому розвиток іншомовної комунікативної компетентності, зокрема лексичної, визначено одним з ключових результатів навчання іноземних мов.

Метою дослідження є розробка методики формування іншомовного словника учнів 7 класів ЗЗСО на основі сучасних технологій та методів.

Для досягнення мети визначено наступні **завдання**:

1. розкрити сутність поняття «іншомовний словник» і визначити його роль у процесі навчання англійської мови здобувачів середньої освіти;
2. проаналізувати основні підходи до формування іншомовного словника у сучасній методиці навчання іноземної мови.
3. визначити сучасні технології, методи та прийоми формування іншомовного словника у дистанційному форматі навчання;
4. з'ясувати вікові, психологічні та мовні особливості учнів 7 класів у процесі засвоєння іншомовної лексики;
5. проаналізувати практичний досвід роботи вчителів англійської мови 7 класів у процесі організації дистанційного навчання та визначити ефективні прийоми формування іншомовного словника;
6. розробити, апробувати та оцінити ефективність системи вправ та уроків для формування іншомовного словника здобувачів середньої освіти 7 класів в умовах дистанційного навчання.

Об'єктом дослідження є процес навчання іноземної мови учнів 7 класів ЗЗСО.

Предметом дослідження є методика формування іншомовного словника учнів 7 класів.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування іншомовного словника у здобувачів середньої освіти 7 класів буде ефективнішим за умови впровадження методики, яка поєднує комунікативний і діяльнісний підходи, враховує вікові та психологічні особливості учнів, містить систему вправ для активного засвоєння лексики та застосовує цифрові засоби навчання, зокрема в умовах дистанційного навчання. Новизна методики полягає в інтеграції традиційних прийомів із цифровими ресурсами, інтерактивними вправами та елементами гейміфікації, що підвищує мотивацію та активну залученість учнів в опанування іншомовного словника.

Матеріалом для дослідження обрано навчально-методичні матеріали з англійської мови для 7 класів, результати анкетування учнів і вчителів, а також спостереження за навчальною діяльністю в умовах ЗЗСО.

Мета і завдання роботи визначили застосування наступних **методів дослідження**: теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел), емпіричні методи (спостереження, анкетування), а також методи кількісного та якісного аналізу отриманих результатів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів учителями англійської мови для організації цілеспрямованого освітнього процесу, спрямованого на формування іншомовного словника та розвиток лексичної компетентності здобувачів середньої освіти 7 класів. У межах дослідження було розроблено систему вправ і зразок уроку з теми «School Life», що передбачає використання інтерактивних платформ, мультимедійних матеріалів та елементів гейміфікації. Запропонована методика може слугувати основою для створення дидактичних матеріалів, навчальних вправ і методичних рекомендацій.

Основні положення кваліфікаційної роботи були відображені у публікації наукової статті на тему «Основні підходи до формування іншомовного словника учнів 5-7 класів ЗЗСО» у збірнику матеріалів III Науково-практичної конференції та творчої лабораторії для студентів, учнів та вчителів, присвяченої 95-річчю Криворізького державного педагогічного університету та 30-річчю факультету іноземних мов (25.04.2025, м. Кривий Ріг).

Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку та списку використаних джерел (46 найменувань).

Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СЛОВНИКА

1.1. Поняття іншомовного словника та його роль у навчанні англійської мови

Під час вивчення іноземних мов формування ключових компетентностей здобувачів освіти відбувається через розвиток соціально значущих комунікативних умінь, різних видів мовленнєвої діяльності та відповідної комунікативної поведінки. У контексті англійської мови особливе місце посідає лексична компетентність — уміння володіти й активно використовувати іншомовний словниковий запас. Послідовне розширення та закріплення словника, уміння застосовувати лексику в усному й письмовому мовленні є показником системної роботи над формуванням ключових компетентностей. Без достатнього словникового запасу неможливі ні ефективна комунікація, ні розвиток інших складових іншомовної діяльності.

У наукових джерелах визначають лексичну компетентність як уміння створювати власні висловлювання й адекватно сприймати мовлення інших, спираючись на сформовані лексичні знання, відповідні навички та рівень мовної свідомості [15, с. 215].

Лексична компетентність, будучи складовою комунікативної компетентності, безпосередньо пов'язана з поняттями «лексика» та «іншомовний словник», які становлять її змістове та операційне підґрунтя.

Поняття «словник» у сучасній лінгвістиці має різні інтерпретації, проте більшість дослідників розглядає його як сукупність лексичних одиниць, засвоєних і використовуваних мовцем у процесі комунікації. У Oxford English Dictionary «словник» визначається як сукупність слів, уживаних у певній мові окремою особою чи мовною спільнотою [42]. Відповідно до Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, «vocabulary» — це запас лексики, який індивід або група осіб засвоює та використовує у спілкуванні [41]. На думку Дж. Річардса, лексика становить сформований словниковий запас певної мови, що забезпечує її функціонування як системи [43, с. 308]. Д. Кристал підкреслює, що лексика

мови охоплює повну сукупність її значущих одиниць — слів, афіксів і сталих виразів [37, с. 278]. Наведені визначення доводять, що лексика розглядається як сукупність мовних одиниць, що відображають систему понять, категорій і зв'язків, притаманних певній мові, тоді як іншомовний словник відображає індивідуальний обсяг засвоєних лексичних одиниць, необхідних для здійснення іншомовної комунікації. Таким чином, формування іншомовного словника є практичним виявом розвитку лексичної компетентності. Саме засвоєння, актуалізація та свідоме використання лексичних одиниць забезпечують здатність здобувача освіти адекватно сприймати, розуміти та продукувати іншомовні висловлювання.

За словами фахівців, лексична одиниця виступає базовою одиницею навчання лексичного матеріалу. Вона може включати не лише окремі слова, а й стійкі словосполучення або «готові» речення, тобто вирази, які залишаються незмінними у мовленні [14, с. 93]. Отже, лексичні одиниці є ключовими елементами мовної системи, що забезпечують передачу значень у мовленні. Їх сукупність формує лексику мови, яка виступає основою для розвитку мовної компетентності.

Під лексичними навичками розуміють здатність усвідомлено та автоматизовано сприймати, відтворювати й використовувати лексичні одиниці у відповідності до комунікативної ситуації. Їх формування передбачає поступовий перехід від свідомого оперування лексикою до її вільного застосування в мовленні, що є важливою умовою розвитку комунікативної компетентності.

Таким чином, лексичні одиниці становлять змістовий матеріал мовлення, тоді як лексичні навички забезпечують його практичну реалізацію. Їхня взаємодія створює підґрунтя для розвитку лексичної компетентності, яка є визначальним компонентом формування іншомовного словника.

Враховуючи, що формування лексичної компетентності неможливе без глибокого розуміння структурної організації лексичного складу мови, доцільним є розгляд видів лексики, з якими працює здобувач освіти в процесі

навчання. Класифікація лексики дає змогу систематизувати мовні одиниці за походженням, вживаністю, стилістичним забарвленням і функціональним призначенням. Це сприяє цілеспрямованому відбору навчального матеріалу та підвищенню ефективності засвоєння іншомовного словника.

Серед різних підходів до класифікації лексики особливе значення для процесу навчання іноземної мови має поділ на активний і пасивний словниковий запас. Такий розподіл відображає ступінь засвоєння та функціонального використання лексичних одиниць у мовленні учнів.

Фахівці визначають, словниковий запас як динамічну систему, що проявляє свою функціональність у мовленні відповідно до комунікативних потреб мовця. У його структурі дослідники виділяють різні рівні освоєння та застосування лексики, зокрема активний, пасивний та потенційний словник. [15, с. 223]. Розмежування цих видів лексики має важливе значення для методики навчання іноземної мови, оскільки дає змогу визначити, які слова підлягають засвоєнню для продуктивного використання, а які — лише для рецептивного розуміння.

Активний і пасивний словниковий запас складають основу наявного лексичного ресурсу учня, який використовується у мовленні та сприймається під час читання чи аудіювання. Потенційний словник охоплює слова, значення яких здобувач освіти може здогадатися за контекстом, що сприяє розширенню мовленнєвих можливостей та розвитку рецептивних навичок для ефективного спілкування іноземною мовою.

С. Ніколаєва підкреслює, що до потенційного словника належать слова, значення яких учень може здогадатися самотійно. Сюди входять інтернаціональні слова, схожі на слова рідної мови, похідні та складні слова, утворені з відомих компонентів, конвертовані слова, нові значення багатозначних слів, а також лексеми, значення яких можна визначити за контекстом. Дослідження показують, що активне використання потенційного словника дозволяє розширити словниковий запас учня в п'ять-шість разів, значно покращуючи розуміння текстів під час читання та аудіювання [14, с. 94].

Розвиток потенційного словника значною мірою залежить від мовної здогадки, яка дає змогу здобувачам освіти самостійно визначати значення нових лексичних одиниць. Як зазначає С. Смоліна, у цьому процесі використовуються внутрішньомовні підказки, що спираються на граматичні та синтаксичні ознаки слова, міжмовні — на аналогії з іншими мовами, та позамовні, пов'язані з загальними знаннями про світ [29, с. 21]. Так, учень може самостійно інтерпретувати слово *submarine* як «підводний човен», аналізуючи префікс *sub-* і корінь *marine*. При цьому реальний словник здобувачів освіти формується на основі лексики обов'язкового мінімуму та слів, засвоєних у процесі навчальної діяльності. Такий підхід дозволяє інтегрувати потенційний словник у практичну комунікацію та забезпечує поступове розширення лексичної компетентності.

Залежність між обсягом словникового запасу та рівнем комунікативної компетентності є визначеною. Науковці підкреслюють, що для ведення елементарної розмови достатньо знати близько 300 лексичних одиниць, для спілкування на будь-яку тему — приблизно 1000, а обсяг у 2500 слів забезпечує впевнену розмовну компетенцію. Для розуміння неспеціалізованих текстів необхідно близько 8000 слів. Пасивний словниковий запас, необхідний для читання, варіюється відповідно до рівня підготовки: від Starter (200 ЛО) до Advanced (2500–3800 ЛО) [15, с. 222].

З огляду на це, для учнів 7-х класів доцільним є прив'язати обсяг словника до CEFR-рівнів. Рівень A2 відповідає базовому володінню лексикою обов'язкового мінімуму (приблизно 1000–1500 слів) і забезпечує спілкування на повсякденні та шкільні теми. Рівень B1 передбачає близько 2500 слів, що дозволяє здобувачам освіти висловлювати власні думки, брати участь у більш складних діалогах та розуміти прості тексти загального змісту. Такий підхід дозволяє поступово розширювати потенційний словник учнів і інтегрувати його в практичну комунікацію відповідно до рівня їх мовної компетентності.

Таким чином, розвиток активного й пасивного словникового запасу виступає визначальним чинником формування лексичної компетентності учнів.

Науковці підкреслюють, що активний словник забезпечує продуктивність усіх видів мовленнєвої діяльності, тоді як пасивний і потенційний словники сприяють розвитку мовної здогадки, розширенню лексичного досвіду та самостійному оволодінню новими словами. Отже, лексична компетентність, охоплює знання лексичних одиниць, а також уміння адекватно добирати й використовувати їх у комунікативних ситуаціях.

Навчання лексики спрямоване на формування здатності здобувачів освіти практично використовувати мовні одиниці для передачі змісту, реалізації комунікативних намірів та побудови зв'язного мовлення. Опанування значення слова, його семантичних та функціональних особливостей є основою для доречного застосування лексики в іншомовному спілкуванні. Ефективне засвоєння лексики передбачає не лише запам'ятовування форм, а й розуміння їх смислу, прагматичного значення та контексту. На цій основі формується лексична навичка, що забезпечує автоматизоване добирання, поєднання та використання лексем відповідно до мовленнєвих ситуацій. У методичній літературі лексичні навички поділяють на рецептивні, які відповідають за сприйняття та розуміння лексики, та репродуктивні, що забезпечують її активне використання в усному та письмовому мовленні [29, с. 16]. Рецептивні лексичні навички охоплюють уміння сприймати, розпізнавати та інтерпретувати лексичні одиниці в усному й письмовому мовленні. Вони передбачають здатність ідентифікувати звукову й графічну форму слова, встановлювати зв'язок між лексемою та її значенням, а також робити обґрунтовані висновки щодо змісту незнайомих слів на основі контексту.

Репродуктивні лексичні навички пов'язані з активним використанням засвоєної лексики. Вони виявляються у здатності відтворювати слова в комунікативно доречних ситуаціях, поєднувати їх відповідно до норм лексичної сполучуваності та добирати мовні засоби відповідно до мети висловлювання й особливостей спілкування.

Щоб ефективно сформувати рецептивні та репродуктивні лексичні навички, у процесі навчання виділяють кілька послідовних етапів, які сприяють

поступовому переходу від сприймання лексики до її активного використання в мовленні [14, с. 95].

Формування лексичних навичок передбачає послідовний перехід від ознайомлення з новими словами та усвідомлення їх значення, форми й функцій, до автоматизованого використання у мовних структурах та комунікативних ситуаціях. Процес завершується здатністю гнучко застосовувати лексику в усному та письмовому мовленні, одночасно розвиваючи розуміння лексичних одиниць у контексті під час читання та аудіювання.

С. Ніколаєва класифікує методи семантизації лексики на дві групи: перекладні, що передбачають пояснення значення рідною мовою, та безперекладні, які спираються на контекст, наочні матеріали, синоніми, антоніми чи дефініції [14, с. 96]. Фахівці вважають найефективнішим той метод, який дозволяє учням швидко, точно та легко засвоювати значення слова з урахуванням умов навчання.

Дослідники підкреслюють, що одним із головних викликів у процесі формування лексичних навичок є надзвичайна розгалуженість та обсяг словникового складу мови [4, с. 24]. Таким чином, через це ефективно засвоєння лексики вимагає обґрунтованого відбору навчального матеріалу. Для оптимізації навчального процесу доцільно зосереджувати увагу на активній лексиці повсякденного спілкування, яка має практичну цінність і широко представлена в сучасних підручниках, методичних посібниках та розмовниках з англійської мови.

Враховуючи значущість відбору та засвоєння лексики для розвитку мовних навичок, особливу увагу варто приділяти словнику як базовому інструменту формування лексичної компетентності. Словник є джерелом лексичних одиниць і структурованим засобом організації знань про мову. Він забезпечує ефективне поєднання активної та пасивної лексики, сприяє розвитку рецептивних і репродуктивних навичок та формує здатність до адекватного використання слів у різних комунікативних ситуаціях. У цьому контексті словник виступає ключовим елементом у формуванні лексичної

компетентності, забезпечуючи систематизацію знань, контекстуальне розуміння лексики та оптимізацію процесу навчання іноземної мови.

Британський лінгвіст Д. Вілкінс підкреслює, що граматичні знання обмежують комунікативні можливості. Він вважав, що без знань із граматики можна передати досить мало, а без знань лексики не можна передати нічого [38, с. 40]. Це положення свідчить про центральну роль лексичного компонента у процесі оволодіння мовою. Можна стверджувати, що ефективне формування лексичної компетентності є пріоритетним завданням у навчанні іноземних мов. Так як саме словниковий запас забезпечує можливість повноцінної комунікації та адекватного вираження думок, почуттів і намірів мовця.

До схожого висновку приходять і К. Соутон, який вважає що без знання слів здобувачі освіти не можуть спілкуватися цільовою мовою. Бо вже сама здатність використовувати або розуміти лише кілька слів надає сили. На його думку, це надає їм впевненості у їхній здатності до вивчення мови. Таким чином учні можуть відчувати, що вони досягають прогресу – навіть коли їм важко в граматиці чи читанні [44, с. 99].

У дослідженнях О. Пасічника підкреслюється, що ефективне мовленнєве спілкування неможливе без належного володіння словниковим запасом, уміння його використовувати, правильно будувати фрази та здійснювати їх коректну вимову. Науковець стверджує, що ефективний міжкультурний діалог ґрунтується на взаємодії трьох основних компонентів мовленнєвої компетентності — лексичних, граматичних і фонетичних навичок. Таким чином, слово, як мінімальна смислова та комунікативна одиниця мови, виступає базовим елементом мовленнєвої діяльності [21, с. 98]. Належний рівень сформованості словникового запасу забезпечує можливість адекватного породження висловлювань і розуміння мовлення інших учасників комунікації.

Отже, погляди різних дослідників узгоджуються в одному: опанування іншомовним словником забезпечує можливість висловлювати власні думки й розуміти інших. А також оволодіння лексикою стає фундаментом для

формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та соціокультурної компетентностей.

Продовжуючи цей логічний ланцюг, багато сучасних авторів також акцентують, що саме словниковий запас становить основу процесу вивчення мови. Наприклад, Дж. ДеКарріко зазначає, що вивчення словникового запасу є центральним для засвоєння мови, незалежно від того, чи є мова першою, другою чи іноземною [46, с. 8].

У цьому контексті доречно врахувати, що мовленнєвий матеріал охоплює різні рівні висловлювань. Це можуть бути окремі словоформи, словосполучення, речення і повноцінні тексти. Як відзначають дослідники, важливою складовою є сталі мовні кліше та формули мовленнєвого етикету, які виконують соціальну функцію та слугують для реалізації комунікативних намірів учнів [16, с. 62]. Вони охоплюють формули привітання, знайомства, прощання, підтримки розмови, запиту інформації, висловлення думки та оцінки, згоди чи заперечення, вибачення, прохання, наказу, побажання, а також передають емоційні стани, зокрема подив, задоволення, вдячність, радість чи співчуття.

Відтак розуміння функцій та смислових характеристик мовних одиниць безпосередньо пов'язане з практичною потребою опанувати достатній словниковий запас, що забезпечує можливість повноцінного спілкування. Саме тому наступним кроком у процесі навчання стає цілеспрямоване накопичення й активне використання необхідного лексичного мінімуму. У цьому контексті доцільно розмежовувати терміни: іншомовний словник охоплює весь обсяг лексики, який вивчається або використовується у навчанні іноземної мови, тоді як лексичний мінімум являє собою кількісно обмежену, обов'язкову для засвоєння сукупність слів, що забезпечує базову комунікативну компетентність на певному етапі навчання.

Ці положення знаходять підтвердження у визначенні О. Пасічника, який зазначає, що лексичний мінімум охоплює обсяг лексики, обов'язковий для засвоєння на конкретному етапі вивчення іноземної мови. З точки зору

оптимізації, словник становить мінімальну сукупність лексичних одиниць, їхніх властивостей та правил використання, яка у взаємодії з граматиною, фонетикою та стилістикою формує компактну модель мови. Автор підкреслює, що така модель забезпечує обмежену, але достатню для конкретних комунікативних ситуацій реалізацію функцій мови чи її різновиду [21, с. 99]. Отже, в межах освітнього процесу іншомовний словник охоплює весь обсяг лексики, що вивчається або використовується учнями. Для практичного навчання його частина відбирається як лексичний мінімум, який є кількісно обмеженою сукупністю слів, яка забезпечує базову комунікативну компетентність на певному етапі навчання.

Методисти підкреслюють, що одним із головних завдань учителя є формування лексичного мінімуму, оскільки це сприяє ефективному опануванню іноземної мови та забезпечує успішну комунікацію як в усній, так і в письмовій формі [16, с. 116-117]. Таким чином, якісне засвоєння необхідної лексики дозволяє учням не лише будувати власні висловлювання, а й розуміти іноземну мову в різних комунікативних ситуаціях. Тому відбір і систематизація лексики мають враховувати вікові, пізнавальні та комунікативні потреби учнів, що підвищує ефективність формування мовної компетентності.

Фахівці відзначають, що шкільний лексичний мінімум поділяється на активний та пасивний. Активний лексичний мінімум включає слова та вирази, якими учні повинні користуватися для вираження власних думок в усній і письмовій формі, а також розуміти під час сприймання мовлення інших. Пасивний лексичний мінімум охоплює лексику, значення якої здобувачі освіти здатні розпізнавати та інтерпретувати лише під час читання або аудіювання [14, с. 93]. Для вчителя важливо враховувати цей поділ при плануванні освітнього процесу: активна лексика має бути об'єктом постійної мовленнєвої практики, тоді як пасивна може вводиться опосередковано, у процесі читання чи аудіювання

Відбір лексичних мінімумів здійснюють розробники програм і автори підручників, визначаючи їхню кількість та належність до активного або

пасивного словника. Через зміни цілей і умов навчання склад лексичних мінімумів також коригується відповідно до суспільних потреб.

Як зазначають методисти, добір лексичного мінімуму базується на кількох ключових критеріях. Серед них сполучуваність слова з іншими мовними елементами, семантична значущість для передачі основних понять у межах програми та стилістична нейтральність, яка забезпечує універсальність використання в різних типах мовлення. Додатково враховуються частотність уживання, багатозначність та словотворчий і граматичний потенціал лексичних одиниць різних частин мови, включаючи словосполучення для вираження кількості [15, с. 222]. До лексичного мінімуму включають різні типи лексичних одиниць, зокрема багатозначні слова, дієслова з граматичним навантаженням, структурні іменники, сполучники та прийменникові конструкції. Такий підхід забезпечує формування функціонально повного словникового запасу, достатнього для виконання основних комунікативних завдань у процесі вивчення іноземної мови.

О. Пасічник зазначає, що сучасні навчальні програми подають лексику за темами, проте часто без кількісних орієнтирів. Він підкреслює важливість створення словників-мінімумів, які поєднують якісні та кількісні характеристики лексики і слугують орієнтиром для навчальних матеріалів та тестів. Відбір слів має враховувати частотність, семантичну цінність, словотворчий потенціал, тематичну належність, комунікативну доцільність та культурну значущість [21, с. 103-104]. Отже, у сучасній методиці навчання іноземних мов тематичний принцип формує структуру навчального матеріалу та спрямовує розвиток лексичної компетенції учнів.

Цей принцип послідовно реалізується в чинних програмах для основної школи, де тематика лексики формується відповідно до сфер ситуативного спілкування та комунікативних потреб учнів. Як зазначають практики, для 7-х класів тематичні напрями охоплюють повсякденне і шкільне життя, дозвілля, культуру, науку та професійну діяльність [29, с. 17]. Завдяки цьому навчання лексики є цілісним, послідовним і практично орієнтованим.

Отже, іншомовний словник виступає ключовим компонентом лексичної компетентності, що забезпечує розвиток комунікативних умінь здобувачів освіти. Його формування передбачає свідоме засвоєння, систематизацію та активне використання лексичних одиниць у мовленнєвій діяльності. У межах навчального процесу лексичний мінімум виступає практичною підмножиною іншомовного словника, підбраною з урахуванням тематичної організації, частотності, семантичної значущості та комунікативної доцільності. Завдяки цьому забезпечується цілісність, послідовність і функціональна орієнтованість навчання лексики, що сприяє ефективному розвитку мовленнєвої компетентності учнів 7 класів.

1.2. Основні підходи та методи до формування іншомовного словника

У процесі вивчення англійської мови засвоєння іншомовного словника є пріоритетним, тож вибір правильних підходів та методів має вирішальне значення.

У методичній літературі під підходом розуміють базову концептуальну установку, яка визначає загальний напрям організації навчального процесу та слугує основою для формулювання похідних методичних положень [14, с. 38]. Отже, підхід окреслює загальну стратегію навчання.

З. Бакум, О. Пальчикова та С. Костюк звертають увагу на те, що поняття «підхід» є широко вживаним у науково-педагогічній літературі, однак немає єдиного загальноприйнятого визначення. Спираючись на аналіз різних поглядів, автори розглядають його як стратегічний напрям навчальної діяльності, що визначає цілі, завдання та зміст освітнього процесу й орієнтує його на досягнення ефективного результату [19, с. 36]. Поділяємо цю позицію, оскільки саме узгоджений підхід дає змогу системно будувати навчання та досягати поставлених педагогічних цілей.

У чинній модельній програмі з іноземних мов зазначається, що освітній процес базується на комунікативному, діяльнісному, особистісно орієнтованому та культурологічному підходах [20, с. 43]. Однак з урахуванням практики викладання та оновлених програм доцільно розширити перелік до восьми, включивши когнітивний, лексичний, компетентнісний та індивідуальний. Ці підходи відображають сучасне розуміння пріоритетів освітнього процесу та враховують як мовленнєву, так і особистісну, соціокультурну та професійну складові підготовки здобувачів освіти. Їх інтеграція в методику навчання сприяє реалізації цілісної освітньої парадигми, орієнтованої на розвиток ключових компетентностей. Ці підходи становлять методологічну основу процесу формування іншомовного словника. Зупинимось детальніше на кожному з них.

Згідно з позицією сучасних методистів, комунікативний підхід найповніше враховує особливості іноземної мови як навчального предмета, орієнтованого на практичне використання у процесі реального спілкування.

У методичних джерелах підкреслюють, що комунікативний підхід у навчанні іноземної мови спрямований на розвиток мовленнєвих навичок і вмінь шляхом залучення здобувачів освіти до активної іншомовної діяльності [14, с. 39]. Отже, оволодіння навичками говоріння, аудіювання, читання та письма відбувається через цілеспрямовану реалізацію відповідних видів мовленнєвої діяльності у навчальному процесі, який моделює умови автентичного спілкування. У цьому контексті організація навчальної діяльності учнів передбачає виконання ними вмотивованих мовленнєвих дій із навчальним матеріалом. Ці дії спрямовані на розв'язання комунікативних завдань, зорієнтованих на досягнення визначених комунікативних цілей і намірів.

Фахівці підкреслюють, що в межах комунікативного підходу освітній процес будується на основі реальних побутових та соціальних сфер спілкування, що надає засвоєнню іноземної мови практичної спрямованості. При такому підході мовлення виступає одночасно і метою, і засобом навчання, а лексика опановується через її використання у ситуативно-рольових

контекстах [12, с. 23]. Таким чином, у комунікативному підході навчання іноземної мови організовується як цілісний процес взаємодії в реальних соціальних та побутових контекстах. Використання рольових ігор, ситуативних завдань і тематичних обговорень дозволяє учням активно застосовувати нову лексику, закріплювати її значення та контекстуальні відтінки, що сприяє більш глибокому та довготривалому засвоєнню лексичних одиниць

Також варто врахувати, що навчання іноземної мови не може повністю відтворювати природне спілкування через домінування рідної мови в школі. Тому мета полягає у максимальному наближенні навчання до реального спілкування через забезпечення комунікативно вмотивованої мовленнєвої поведінки учнів і вчителя. Одночасно важливо підбирати зміст спілкування, актуальні теми та ситуації, що відповідають віковим інтересам і потребам здобувачів освіти.

Провідні фахівці вважають, що перспективним є компетентнісний підхід до навчання лексики, який спрямований на формування здатності використовувати англійську мову для професійного спілкування та міжкультурної взаємодії. На відміну від традиційної предметно-орієнтованої моделі, цей підхід підкреслює особистісну спрямованість, практичну діяльнісну та культурологічну орієнтацію навчання з використанням типової методичної бази [9, с. 84]. Таким чином, компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови спрямований на формування знань та практичних умінь, які забезпечують здатність ефективно використовувати мову у реальних комунікативних ситуаціях. Він акцентує увагу на особистісному розвитку здобувача освіти, його комунікативної, культурної та діяльнісної компетентностей. Це сприяє підготовці учнів до успішної міжкультурної взаємодії та професійної комунікації. Завдяки цьому підходу навчальний процес стає цілеспрямованим, практично орієнтованим і відповідає сучасним вимогам освіти.

Когнітивний або пізнавальний підхід передбачає послідовне засвоєння мовного матеріалу через вивчення правил і інструкцій, які поступово перетворюються на мовленнєві навички та вміння. Методична література

підкреслює, що навчання за цим підходом ґрунтується на принципі усвідомленого опанування мови [11, с. 227]. Таким чином, усвідомлення може стосуватися як самого учня, так і змісту або процесу виконання завдання. Тобто, опанування лінгвістичних явищ має ґрунтуватися на розумінні мисленнєвих дій, які забезпечують їх використання у мовленні. Виділяють два рівні усвідомлення: 1) розуміння мовного правила; 2) усвідомлення операцій, з яких складається навичка. Перший рівень передує її формуванню, а другий розгортається у процесі практичного опрацювання.

На думку фахівців, даний підхід сприяє ефективному засвоєнню іношомовного словника, оскільки усвідомлення мовних правил і структур дозволяє учням запам'ятовувати окремі лексичні одиниці та застосовувати їх у різних комунікативних контекстах. Це формує активний словниковий запас і здатність до адекватного мовного використання. У практичному плані когнітивний підхід реалізується через лексичні завдання, такі як класифікація слів за семантичними групами, створення асоціативних карт, складання схем словникових блоків та аналіз контекстуального вживання лексики, що стимулює мислення та поглиблює розуміння значень слів.

Теоретичні засади лексичного підходу розробив М. Льюїс (M. Lewis, 1993), який розглядав мову як «лексико-граматичну систему», де лексика й граматика взаємопов'язані та взаємозалежні. Даний підхід до навчання іноземної мови ґрунтується на уявленні, що мовленнєві навички формуються через опанування фіксованих і напівфіксованих мовних одиниць, відомих як «chunks». За словами фахівців, до таких стабільних словосполучень належать ідіоми, сталі вирази та колокації. Особливе значення мають колокації під якими розуміють часто вживані словосполучення, наприклад *go to school*, *take care of*, *heavy rain*, які вміщують у собі структурні моделі мови та граматичні закономірності [32, с. 105-107]. Отже, вільне володіння мовою передбачає ефективне використання її базових елементів, які становлять основу лексичного підходу. Застосування лексичного підходу у викладанні англійської мови сприяє глибшому засвоєнню значень лексем, фразових дієслів, сталих

словосполучень, лексичних блоків, функціональних та жанрових фраз, а також ідіом. При цьому граматику не ігнорується, а подається через контекст реальних висловів, що відповідають конкретним комунікативним ситуаціям, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу.

Дослідники підкреслюють, що включення мовних фрагментів у навчання іноземної мови сприяє розвитку всіх видів комунікативної компетенції та покращує розуміння, надаючи учням контекстуальні моделі реального мовного використання [1, с. 290]. Лексичний підхід забезпечує здатність вільно використовувати найпоширеніші мовні зразки без граматичних та стилістичних помилок.

У межах лексичного підходу ефективними є вправи, спрямовані на цілісне опрацювання стійких мовних фрагментів. Насамперед результативними вважаються завдання на розпізнавання та формування колокацій, а також робота з контекстом, що передбачає добір чи підстановку готових лексичних блоків. Доцільними є вправи, які пов'язують фрагменти з відповідними комунікативними ситуаціями, адже це допомагає учням усвідомити їх функціональне призначення. З метою автоматизації використання лексичних одиниць застосовуються короткі діалоги, рольові ситуації та вправи на завершення речень, у яких здобувачі освіти мають інтегрувати задані мовні фрагменти. Письмові завдання з обов'язковим використанням певних словосполучень сприяють перенесенню матеріалу у продуктивні види діяльності. Сукупність таких вправ забезпечує природне й граматично коректне оперування частовживаними мовними моделями, що відповідає принципам лексичного підходу.

На відміну від традиційних моделей, діяльнісний підхід акцентує увагу на розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності та формуванні соціокультурних умінь у реальних комунікативних контекстах. Спілкування при цьому розглядається як взаємодія між виробленням та сприйняттям мовлення, що забезпечує формування комплексної комунікативної компетентності учнів [9, с. 84]. Отже, діяльнісний підхід стимулює мотивацію здобувачів освіти,

створюючи сприятливу навчальну атмосферу, та одночасно забезпечує комплексний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності. Активна участь у комунікативних процесах сприяє формуванню практичних навичок усного та письмового мовлення, читання й аудіювання. Засвоєння лексичного матеріалу у цьому підході відбувається не ізольовано, а через виконання діяльнісних завдань, таких як міні-проекти, інтерактивні ігри, парна та групова робота. Лексика опрацьовується та закріплюється в процесі розв'язання комунікативних і пізнавальних завдань, набуваючи функціонального значення у реальних соціокультурних контекстах.

Для реалізації даного підходу практики використовують ігрові вправи, наочні матеріали, інтерактивні завдання, а також сучасні технології, такі як комп'ютерна анімація та мультимедійні презентації з озвученням англійською мовою.

Науковці підкреслюють, що особистісно орієнтований підхід передбачає проектування навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учня та формування його персональної освітньої траєкторії [20, с. 44]. Таким чином, головною характеристикою особистісно орієнтованого підходу є його спрямованість на врахування цінностей, потреб та індивідуального досвіду здобувачів освіти. У процесі навчання іноземної мови цей підхід забезпечує створення умов для розвитку пізнавальної активності, самопізнання та самореалізації учнів. Для семикласників така орієнтація має особливе значення, оскільки в підлітковому віці активно формується система особистісних орієнтирів і мотиваційна сфера навчальної діяльності. Опора на інтереси та життєвий досвід учнів сприяє ефективному засвоєнню лексичного матеріалу, усвідомленню його культурного змісту та формуванню стійкої внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови.

Фахівці визначають індивідуальний підхід у навчанні іноземних мов як комплекс дидактичних засобів, спрямованих на оптимізацію організації навчального процесу з урахуванням особистісних особливостей учнів. Цей підхід передбачає застосування різноманітних форм занять, постановку

індивідуально значущих цілей та підбір змісту і методів навчання відповідно до рівня підготовки та можливостей здобувачів освіти. Його реалізація базується на принципі диференціації, який охоплює визначення початкового рівня компетентності, розвиток самостійності та формування здатності системно опановувати нові знання [9, с. 85]. Отже, індивідуальний підхід у навчанні іноземної мови передбачає адаптацію змісту, форм і темпу навчальної діяльності до особистісних особливостей кожного учня. Він орієнтований на врахування індивідуального стилю навчання, рівня підготовки та когнітивних можливостей здобувачів освіти. Для семикласників цей підхід є особливо значущим, адже саме в цьому віці активно розвиваються самостійність, здатність до рефлексії та усвідомлення власних навчальних потреб. Реалізація індивідуального підходу сприяє засвоєнню іншомовного словника, формуванню позитивної мотивації до навчання та створенню сприятливого психологічного середовища для розвитку мовленнєвих умінь.

Сучасні дослідження підкреслюють значення культурологічного підходу у навчанні іноземних мов, який розглядає мову не лише як засіб комунікації, а й як інструмент пізнання цінностей, традицій та культури її носіїв. Такий підхід сприяє розвитку комунікативних, пізнавальних і виховних компетентностей учнів, формуючи їхню толерантність і здатність ефективно взаємодіяти в міжкультурному середовищі [20, с. 46-47]. Таким чином, для забезпечення ефективної міжкультурної комунікації доцільно моделювати ситуації занурення в мовне середовище, зокрема через тематичні вправи, що сприяють опануванню мовних і позамовних стратегій спілкування. У сучасних умовах функціональне володіння мовою передбачає засвоєння лексики та граматики, а також здатність адекватно застосовувати мовні засоби в конкретних культурних контекстах. При цьому зосереджується увага на враховуванні особливостей вербальної і невербальної комунікації носіїв мови. Ефективними засобами є робота з автентичними текстами, фрагментами сучасних медіа, піснями, прислів'ями та приказками, які передають цінності, традиції й світогляд носіїв мови. Також доцільним є залучення реалій культури — назв свят, предметів побуту,

елементів національного одягу, страв, імен відомих історичних чи культурних постатей. Такий підхід сприяє глибшому розумінню значень лексичних одиниць, розширює кругозір здобувачів освіти і забезпечує природне засвоєння іншомовної лексики в автентичному культурному контексті.

Узагальнення теоретичних положень дозволяє зробити висновок, що ефективне формування іншомовного словника учнів неможливе без врахування сучасних методологічних підходів до навчання іноземної мови. Аналіз літературних джерел показав, що кожен із підходів, зокрема комунікативний, когнітивний, лексичний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний та індивідуальний, має власну педагогічну цінність і сприяє розвитку окремих складових іншомовної компетентності. Комунікативний підхід забезпечує практичну спрямованість навчання та створення ситуацій, наближених до реального спілкування. Когнітивний підхід підтримує свідоме опанування лексики та розвиток мовного мислення. Лексичний підхід акцентує увагу на засвоєнні мовленнєвих фрагментів (chunks), що підвищує автоматизованість використання лексики. Діяльнісний підхід передбачає активне застосування нових слів у різних формах взаємодії. Компетентнісний підхід орієнтує учнів на формування функційної іншомовної комунікативної спроможності. Особистісно орієнтований підхід враховує індивідуальні потреби та темп засвоєння лексики. Культурологічний підхід сприяє розвитку міжкультурної лексичної обізнаності. Індивідуальний підхід забезпечує адаптацію лексичного матеріалу відповідно до рівня підготовки кожного здобувача освіти. Отже, ефективна реалізація зазначених підходів передбачає добір відповідних методів і технологій навчання, спрямованих на цілеспрямоване формування іншомовного словника, що стане предметом розгляду в наступному підрозділі.

1.3. Сучасні технології та методи формування іншомовного словника

Швидкі трансформації в українському суспільстві та нові підходи до вивчення англійської мови зумовлюють потребу оновлення методів викладання іноземних мов у школі. Сучасна освіта має відповідати вимогам часу, поєднуючи традиційні форми навчання з інноваційними технологіями, зокрема проєктною, ігровою, цифровою, комунікативною та іншими. Застосування цих технологій підвищує ефективність засвоєння іншомовної лексики учнями 7-х класів.

Як зазначають фахівці, термін «технології навчання» позначає сукупність методів і прийомів роботи вчителя, а також способів наукової організації його діяльності, які забезпечують досягнення поставлених навчальних цілей на уроці з максимальною ефективністю за мінімально можливий час [15, с. 122-125]. Таким чином, технологія навчання — це науково обґрунтована система методів і прийомів, упорядкованих у певній логічній послідовності та спрямованих на реалізацію цілей освітнього процесу. Вона відображає цілісний алгоритм діяльності педагога й здобувача освіти, що узгоджується з основними принципами та засадами обраного методу навчання.

Методи навчання показують, як організувати освітній процес і досягати навчальних цілей. У широкому розумінні метод означає систему навчання з певними цілями, змістом і прийомами, наприклад прямий або комунікативний метод. У вузькому розумінні метод означає спосіб роботи з матеріалом, який включає ознайомлення, опрацювання і застосування знань [4, с. 12]. Отже, методи навчання охоплюють як загальні принципи і спрямованість освітнього процесу, так і конкретні способи засвоєння навчального матеріалу, що дозволяє ефективно організувати навчання та досягати поставлених цілей.

Вибір методів навчання зумовлюється низкою чинників, серед яких провідними є вік і пізнавальна активність здобувачів освіти, рівень їхнього інтелектуального розвитку, здатність концентрувати увагу на певному навчальному матеріалі, а також швидкість перемикання між різними видами діяльності. У цьому контексті важливого значення набуває диференційований

підхід до організації освітнього процесу, що передбачає врахування індивідуального рівня підготовки учнів та оптимальних способів сприйняття ними навчальної інформації.

У сучасних умовах інтенсивного технологічного розвитку освіти зростає значення інноваційних технологій навчання іноземних мов, що поєднують систему методів, прийомів і засобів навчальної діяльності. Таким чином, масове впровадження цифрових технологій в освіту є закономірним явищем. Для сучасних здобувачів освіти цифровий простір є і джерелом інформації, і важливою складовою соціалізації. Отже, урок іноземної мови доцільно розглядати своєрідним освітнім комунікативним мікросередовищем, у межах якого виконуються завдання, сплановані вчителем для спільної діяльності із здобувачами освіти.

Науковці зазначають, що вибір методів, форм і засобів навчання іноземних мов має базуватися на сучасних тенденціях у викладанні. Він повинен відповідати європейським освітнім стандартам. Також важливо враховувати умови національної системи освіти [20, с. 85]. Тож, сучасна методика навчання іноземних мов передбачає використання різноманітних педагогічних технологій, спрямованих на активізацію навчальної діяльності учнів. Серед них — інтерактивна, інформаційно-комунікаційна, проєктна, технологія гейміфікації, а також технологія розвитку критичного мислення. Кожна з них має свої переваги у формуванні лексичної компетентності.

Значна кількість науковців і практиків освіти віддають перевагу інтерактивним методам навчання. За концепцією Нової української школи, їхнє застосування змінює традиційну роль педагога [27]. У цьому підході роль учителя змінюється. Він стає не лише джерелом знань, а й наставником, який підтримує учнів, дає зворотний зв'язок та супроводжує їх у навчанні. Учні беруть активну участь в уроках, а вчитель виступає організатором, модератором і консультантом, допомагаючи досягати навчальних цілей.

Інтерактивне навчання передбачає організацію освітнього процесу з постійною взаємодією між усіма учасниками. На відміну від активного

навчання, де головною є взаємодія з учителем, інтерактивні методи заохочують спілкування між учнями та підвищують їхню активність. У такому процесі всі учасники навчання мають рівну участь, а головною метою є розвиток критичного мислення.

Критичне мислення розглядають як багаторівневий інтелектуальний процес, що охоплює послідовне опрацювання інформації. Спочатку відбувається сприйняття й осмислення нових відомостей. Після цього передбачається їх аналітична обробка та інтерпретація та формується аргументований висновок або рішення [15, с.129]. Отже, в межах інтерактивного навчання завдання та вправи повинні бути спрямовані на активне залучення учнів до комунікативного процесу та розвитку критичного мислення. До ефективних форм роботи належать дискусії, дебати, мозкові штурми, робота в парах і малих групах, рольові ігри, моделювання реальних ситуацій спілкування. Такі вправи дозволяють учням формувати власні думки, аргументувати їх, аналізувати інформацію та співставляти різні точки зору. Інтерактивні завдання також сприяють розвитку навичок колективної роботи, умінню вести аргументовану дискусію, ефективно взаємодіяти та приймати рішення в групі. Регулярне використання таких вправ забезпечує глибше засвоєння навчального матеріалу, стимулює активну мовленнєву діяльність і дозволяє закріплювати словниковий запас у реальних комунікативних контекстах.

Таким чином, інтерактивні технології поєднують навчання з активною практичною діяльністю, формують здатність учнів до самостійного мислення та розвитку критичного підходу до опанування знань.

Метод сценарію (storyline method) відноситься до інтерактивних технологій навчання. Він поєднує елементи проектного та проблемного навчання, рольових ігор і креативних завдань, що сприяє активній участі здобувачів освіти, розвитку комунікативних навичок, творчого мислення та ефективному засвоєнню іншомовного словника.

Метод сценарію передбачає інтеграцію заздалегідь обраних тем навчання, наприклад «Магазини – Товари – Продаж», з інтересами та ідеями самих учнів. Учитель пропонує ключові питання, а здобувачі освіти активно беруть участь у створенні навчальної історії [4, с. 21]. Метод передбачає заміну традиційного підручника на творчий процес, де учні активно планують, висувають гіпотези та демонструють результати. Вони самостійно розвивають сюжет, формулюють запитання та шукають відповіді, а вчитель визначає лише загальні рамки та ключові етапи. Елементи драматизації та рольової гри підвищують їхню активність.

У межах методу сценарію можна застосовувати такі вправи: рольові ігри, під час яких учні відтворюють сцени з навчальної історії, використовуючи цільову лексику; створення діалогів і запитань, що стимулює критичне мислення та активне використання мови; креативне планування та проектування альтернативних варіантів розвитку сюжету; презентація результатів роботи через усне оповідання, малюнки або мультимедійні засоби; рефлексія та оцінка власної роботи і роботи однокласників.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, метод сценарію робить процес засвоєння іншомовного словника динамічним і творчим. Його сутність полягає у поєднанні комунікативної взаємодії та емоційної залученості здобувачів освіти, що сприяє глибшому розумінню та тривалішому запам'ятовуванню нової іншомовної лексики.

Отже, інтерактивні технології забезпечують активне залучення учнів, розвиток комунікативних навичок та використання сучасних методів навчання. У комплексі це сприяє глибокому та стабільному засвоєнню лексичного матеріалу.

Однією з провідних технологій, що знайшла широке застосування в навчанні іноземних мов, зокрема у формуванні лексичної компетентності, є використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) охоплюють методи та інструменти збору, обробки, збереження, передачі та подання інформації. Вони

сприяють розширенню знань і підвищують здатність людей ефективно управляти як технічними, так і соціальними процесами [15, с. 131]. ІКТ охоплюють різні способи та інструменти роботи, від традиційних друкованих матеріалів до сучасних цифрових пристроїв.

Використання сучасних інформаційних технологій на уроках іноземної мови є важливим і водночас непростим завданням. Для цього вчитель має бути професійно підготовленим, володіти комунікативними методиками та впроваджувати ІКТ на всіх етапах навчання [8, с. 92]. Таким чином, сучасні інформаційно-комунікаційні технології стали ефективним інструментом, який полегшує процес засвоєння знань та робить навчання цікавим, наочний, індивідуальним.

І одним із ефективних методів ІКТ є використання мультимедійних засобів. Це дає можливість вчителю підбирати темп роботи, рівень завдань, покращує швидкість та накопичення словникового запасу.

Використання схем, фотографій та ілюстрацій під час вивчення мовного спілкування реалізує засоби наочності. Мультимедійні технології створюють умови для інтерактивного навчання, роблять матеріал цікавим і максимально наближеним до теми уроку. Завдяки поєднанню тексту, графіки, відео та аудіо активуються різні органи чуття, що забезпечує ефективне засвоєння навчального матеріалу і моделює реальні комунікативні ситуації.

До ключових дидактичних властивостей мультимедійних засобів відносять інтеграцію різних видів інформації, можливість інтерактивної взаємодії зі здобувачем освіти, індивідуалізацію та адаптацію навчального процесу, маніпулювання об'єктами мультимедіа, демонстрацію явищ, що неможливо спостерігати в реальному часі, а також проведення віртуальних практичних робіт [17, с. 295]. Отже, використання мультимедійних технологій у навчанні англійської мови сприяє активному засвоєнню лексичного запасу учнів 7-х класів. Воно забезпечує інтерактивну взаємодію, адаптацію навчального процесу до індивідуальних потреб, наочну демонстрацію складних явищ та можливість проведення віртуальних практичних вправ.

Останнім часом розповсюдженими стали мобільні застосунки. Завдяки своїй доступності та інтерактивності вони є популярним та зручним способом опанування іноземної мови. Використання онлайн-платформ, мобільних застосунків, інтерактивних дошок та мультимедійних матеріалів робить навчальний процес для учнів цікавим, доступним та ефективним.

Сучасні мобільні застосунки забезпечують широкі можливості для розвитку комунікативної компетентності та можуть використовуватися як у навчальному процесі, так і як додаткові джерела навчального матеріалу [34, с. 144]. Вони охоплюють різні аспекти мови та структуровані за рівнями складності й тематикою, що дозволяє адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб учнів. Частина застосунків використовує ігрові елементи, віртуальні картки або мультимедійні ресурси. А інші поєднують традиційні методи опанування граматики, лексики та аудіювання, створюючи умовно автентичне мовне середовище.

Для ефективного формування іншомовного словника особливо корисними є вправи, що передбачають систематичне повторення та закріплення нових слів у різних контекстах, наприклад робота з картками, перекладом та використанням цифрових застосунків, таких як Quizlet. Важливе значення мають контекстні вправи, коли нові слова подаються у реченнях або текстах, що дозволяє здобувачам освіти зрозуміти їх значення та використання в природних мовних ситуаціях. Ігрові вправи, такі як інтерактивні ігри, кросворди, словесні ланцюжки та онлайн-ігри, стимулюють активне використання словника і роблять процес запам'ятовування більш мотивуючим.

Асоціативні вправи, що включають створення ментальних карт, асоціацій або візуальних образів для нових слів, допомагають закріпити лексичні одиниці на когнітивному рівні. Вправи на активне використання словника, зокрема складання речень, діалогів, історій, описів предметів або ситуацій, рольові ігри та інтерактивні дискусії, сприяють переходу слів із пасивного в активний словниковий запас. Мультимедійні вправи, що включають аудіо- та відеоматеріали, пісні, відео-кліпи та інтерактивні платформи. Завдання в

Memrise, Duolingo, дозволяють одночасно сприймати слово через зір, слух і контекст, що підвищує ефективність його засвоєння.

Таким чином, основною перевагою використання мобільних застосунків є індивідуалізація навчання. Тому, що сучасні сервіси можуть аналізувати потреби, досягнення користувача, відстежувати прогрес у навчанні. Також вони пропонують спеціально підібрані вправи, які націлені на опрацювання проблемного матеріалу тощо. А ключовою перевагою застосування цифрових інструментів є їх доступність, що дає змогу користувачам самостійно обирати зручний час та місце для опрацювання матеріалу.

Перспективним методом формування лексичної компетентності є технологія навчання «Case study». Її особливість полягає в наданні здобувачам освіти комплекту навчальних матеріалів у вигляді кейсу, після ознайомлення з яким вони мають проаналізувати проблему та запропонувати власні шляхи її вирішення. Зазвичай кейс містить ситуації без однозначного рішення, що стимулює критичне мислення та самостійне прийняття рішень [15, с. 127]. Отже, на уроках іноземної мови робота з кейс-технологією спрямована на удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь учнів через активну участь в обговоренні проблемної ситуації. У межах роботи з кейсами вони формують словник ключових термінів кейсу, визначають значення слів та складають власні приклади речень. Учні також беруть участь в обговореннях і дебатах, використовуючи нову лексику для аргументації та висловлення пропозицій. Окрім того, здобувачі освіти складають письмові звіти або есе, описуючи процес вирішення кейсу та застосовуючи цільову лексику. Значне місце займають рольові ігри, під час яких здобувачі освіти відтворюють ситуації з кейсу та практикують усне мовлення з використанням нових лексичних одиниць. Для закріплення лексики застосовуються різноманітні словникові вправи, включаючи заповнення пропусків, складання діалогів або створення власних комунікативних ситуацій. Тож, технологія «Case study» сприяє засвоєнню лексики, оскільки під час навчання відбувається стимуляція

активного мислення та практичне застосування нових лексичних одиниць у конкретних контекстах.

У сучасній педагогічній практиці значну увагу приділяють проєктному навчанню. Основу проєктних технологій становить метод проєктів. Проєктне навчання відрізняється від проблемного тим, що навчальна діяльність здобувачів освіти має характер проєктної діяльності, спрямованої на створення конкретного практичного результату та його публічну презентацію.

Проєкт у навчанні іноземної мови визначається як самостійно спланована та виконана робота, наприклад, випуск газети, підготовка виставки чи вистави, переклад твору тощо. Технологія проєктного навчання передбачає організацію, розробку та створення учнями під керівництвом учителя творчих продуктів, які мають практичну цінність [15, с. 128].

У методичній літературі проєктний метод характеризується кількома ключовими ознаками: спрямованістю на практичну діяльність; виконанням роботи в команді; розвитком самоорганізації учнів; зв'язком із реальними життєвими ситуаціями; міжпредметним підходом; розглядом проєкту як цілісної структури; орієнтацією на кінцевий результат або продукт [4, с. 21-22]. Отже, на думку авторів, проєктне навчання позиціонує себе як цікаву форму роботи і як дієвий інструмент для навчання лексики. Адже під час створення проєктів здобувачі освіти можуть заглибитись в практичну діяльність, поєднуючи дослідницький інтерес і реальне мовне спілкування.

У межах проєктного навчання для розвитку лексичної компетентності застосовуються різноманітні завдання та вправи. Учні формують тематичний словник термінів і виразів, пов'язаних із тематикою проєкту, складають приклади речень та короткі тексти. Вони створюють письмові або мультимедійні продукти, зокрема газети, брошури, презентації чи постери, використовуючи цільову лексику. У процесі командної роботи учні обговорюють і редагують матеріали одне одного, застосовуючи нові слова та фрази у комунікації. Ефективними також є рольові ігри та презентації, під час яких здобувачі освіти відтворюють реальні ситуації та практикують лексичні

одиниці у мовленні. Для закріплення лексики доцільно використовувати вправи на складання діалогів, заповнення пропусків або створення власних комунікативних ситуацій, що відповідають тематиці проєкту.

Таким чином, проєктне навчання забезпечує інтеграцію мовних знань і практичної діяльності, сприяючи більш глибокому засвоєнню іншомовної лексики та всебічному розвитку комунікативних навичок учнів.

У сучасній методиці викладання іноземної мови ігрові технології займають значне місце. Вони є ефективним інструментом навчання, оскільки поєднують освітні цілі з активною діяльністю здобувачів освіти і мотивують їх до засвоєння матеріалу. Ігрові технології включають різноманітні види діяльності: рольові ігри, інтелектуальні ігри, ділові ігри, інтерактивні завдання, конкурси та квести.

Педагогічна гра відрізняється наявністю чітко визначеної мети та очікуваних результатів, які можна обґрунтувати, виділити й забезпечити навчально-пізнавальну спрямованість [15, с. 125]. Дослідження показують, що ігрові методики сприяють створенню мовленнєвих ситуацій, які стимулюють готовність і мотивацію здобувачів освіти до участі в грі та комунікації. Це забезпечує розвиток їхніх комунікативних навичок, уміння ефективно працювати в колективі та самовираження.

Ігри, спрямовані на засвоєння словникового запасу, виступають ефективним інструментом для інтеграції нових лексичних одиниць. Ігровий елемент сприяє кращому запам'ятовуванню слів і активному залученню всіх здобувачів освіти до навчальної діяльності [40, с. 49]. Більшість ігор, представлених у сучасних підручниках, відносяться до рольових і здебільшого передбачають виконання завдань у парах. Вони дозволяють практикувати розмовні навички з використанням лексики відповідного навчального розділу. Вправи ґрунтуються на реалістичних ситуаціях і спрямовані на підвищення мотивації учнів, розвиток умінь командної роботи, розподілу обов'язків та ефективної взаємодії між учасниками.

Психологи зазначають, що участь у грі сприяє непомітному засвоєнню навчального матеріалу здобувачами освіти та зменшує навантаження завдяки позитивному емоційному ефекту від діяльності [13, с. 190]. Таким чином, ігрові елементи ефективно сприяють розвитку лексичного запасу, оскільки стимулюють активне засвоєння нових слів у мотивуючій навчальній атмосфері.

Ефективність цього підходу до вивчення англійської мови полягає в тому, що учні не лише повторюють слова та вирази, а й у змодельованих комунікативних ситуаціях самостійно обирають і правильно застосовують відповідні мовні засоби [2, с. 186]. Таким чином, застосовуючи цей метод, вчитель має можливість спостерігати за діями здобувачів освіти та надавати необхідні підказки, не позбавляючи їх можливості самостійно формувати та конструювати правильні речення.

Отже, ігрові технології ефективно сприяють розвитку лексичної компетентності. Учні практикують лексику через рольові ігри, лексичні квести, інтелектуальні вправи на підбір синонімів та антонімів, складання діалогів і монологів, а також через вправи на заповнення пропусків і створення комунікативних ситуацій. Такі завдання стимулюють активне використання словникового запасу, розвиток комунікативних і творчих навичок та підвищують мотивацію учнів. Таким чином, ігрові технології інтегрують лексичне навчання з практичною діяльністю, забезпечуючи ефективне засвоєння нових слів.

Технологія «портфоліо» розглядається як форма і процес організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Вона передбачає збір, систематизацію та аналіз власних робіт учня, а також матеріалів, отриманих із зовнішніх джерел, включно з однокласниками, вчителями, батьками, тестовими центрами та громадськими організаціями. Використання портфоліо дозволяє оцінювати навчальні досягнення учня як у кількісному, так і в якісному аспектах, а також коригувати навчальний процес відповідно до отриманих результатів [15, с. 130]. Виходячи з вищезазначеного, дана технологія дозволяє здобувачам освіти закріплювати нові слова в контексті та відстежувати власний

прогрес. Вона також сприяє повторенню лексики з попередніх років і активному використанню мови на письмі. Крім того, технологія розвиває навички саморефлексії.

Узагальнення теоретичних положень і практичних підходів до формування іншомовного словника в умовах дистанційного навчання дає змогу констатувати, що ефективність цього процесу визначається ступенем інтеграції інноваційних технологій, комунікативних методів і цифрових інструментів. У центрі сучасних методичних стратегій має перебувати здобувач освіти як активний суб'єкт навчальної діяльності, здатний до саморегуляції, рефлексії та креативного застосування мовного матеріалу.

Доцільним є використання технологій, що забезпечують інтерактивність, персоналізацію та практичну спрямованість навчання. Саме ці чинники формують умови для глибокого й усвідомленого засвоєння лексики. Поєднання інтерактивних методів (storyline, case-study, рольові й ділові ігри) із цифровими засобами (ІКТ, мультимедійні ресурси, мобільні застосунки) сприяє створенню динамічного освітнього середовища, у якому лексичний матеріал опановується в контексті реального спілкування.

У дистанційному форматі особливо важливими є технології, що забезпечують зворотний зв'язок, самостійність здобувача та емоційну залученість у процес навчання. Такі характеристики демонструють проєктна діяльність і технологія портфоліо, які сприяють розвитку автономного навчання, рефлексії та відповідальності за особистий результат.

Отже, для ефективного формування іншомовного словника в дистанційному навчанні доцільно застосовувати комплексну модель, що поєднує цифрові інструменти з сучасними технологіями та методами. Застосування цієї моделі створює умови для ефективного засвоєння лексичного матеріалу, а також сприяє розвитку важливих для сучасної освіти компетентностей. До них належать уміння критично мислити, користуватися цифровими інструментами, працювати самостійно та здійснювати міжкультурну комунікацію. Таким чином, формування лексичної

компетентності семикласників потребує врахування їхніх вікових та психологічних особливостей, що буде розглянуто в наступному підрозділі.

1.4. Вікові особливості учнів 7 класів у процесі засвоєння лексики

Освітній процес у сучасній школі спрямований на гармонійний розвиток учня. Передбачається не лише підтримка його інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, а й формування системи компетентностей та цінностей, які забезпечують можливість подальшої успішної самореалізації. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також закономірностей їхньої пізнавальної діяльності й механізмів засвоєння знань є ключовим чинником у навчанні англійської мови.

У шкільній системі України навчання у 7-х класах охоплює вік 12–13 років, що відповідає підлітковому періоду розвитку. Однією з основних особливостей здобувачів освіти у цьому віці є те, що вони виходять на новий рівень інтелектуального та психофізіологічного розвитку, що впливає на здатність до опанування навчальним матеріалом.

Дослідження зарубіжних (Ж. Піаже, К. Бюлер, Е. Еріксон, Г. Крайг) та вітчизняних (Г. Костюк, С. Максименко, В. Моргун, В. Поліщук, М. Савчин) науковців заклали основи розуміння закономірностей розвитку підлітків. Вчені вивчали розвиток психічних функцій, виділяли критичні періоди формування особистості та досліджували причинно-наслідкові зв'язки цього процесу. Зокрема, за Е. Еріксоном, підлітковий вік характеризується становленням ідентичності, коли молоді люди формують уявлення про власне «Я» та освоюють соціальні ролі [35, с. 378]. Наукові здобутки вчених мають важливе значення для організації освітнього процесу, оскільки сензитивність вікового періоду визначає оптимальні умови для розвитку психічних процесів і здобуття нових компетенцій.

Підлітковий вік відзначається інтенсивним і нерівномірним фізіологічним розвитком. У цей період зміцнюються кістки та вдосконалюється м'язова

система. Водночас нерівномірне формування серця та судин, а також підвищена активність ендокринних залоз можуть призводити до тимчасових порушень кровообігу, підвищення тиску та додаткового навантаження на серце. Це проявляється у вигляді підвищеної збудливості, нервозності, швидкої втомлюваності, запаморочень і прискореного серцебиття [22, с. 189]. Тобто, тіло здобувача освіти підліткового віку змінюється швидше, ніж його мозок та нервова система. Саме тому, для цього вікового етапу часто характерні емоційні сплески та зниження пізнавальної активності. Ці особливості слід враховувати при організації навчального процесу з іноземної мови, зокрема під час формування лексичного запасу. Методи навчання лексики мають передбачати активні, різноманітні та емоційно залучені форми роботи, що стимулюють пам'ять, увагу та мотивацію учнів до засвоєння нових слів і виразів.

Серед усіх психічних процесів на формування рівня іншомовного мовлення найбільше впливає мислення. Воно відображає у свідомості людини зв'язки та відносини, що існують у навколишньому світі [16, с. 29]. У процесі розвитку підлітків поступово формується перехід від конкретного до абстрактного мислення. Це створює сприятливі умови для засвоєння нових лексичних одиниць. Здатність аналізувати, систематизувати та групувати складні явища допомагає класифікувати слова за темами, семантичними групами або функціональним призначенням. Це сприяє кращому розумінню значення слів, встановленню міжлексичних зв'язків та формуванню усвідомленого словникового запасу. Також здобувачі освіти здатні виявляти спільні ознаки та відмінності між словами, що полегшує освоєння синонімів, антонімів і багатозначних лексичних одиниць.

У підлітків завдяки розвитку абстрактного мислення та переходу до формальних операцій формується рефлексивний характер мислення. Вони здатні аналізувати власні дії та оцінювати ефективність застосованих стратегій навчальної діяльності [20, с. 13]. Це дає змогу учням більш усвідомлено засвоювати нові слова, обирати ефективні способи їх запам'ятовування та

застосовувати в різних мовленнєвих ситуаціях. Рефлексія сприяє самоконтролю під час виконання вправ на повторення слів, складання речень, переклад та використання лексики в контексті комунікації

У підлітковому віці розвиток абстрактного мислення змінює способи сприйняття іноземної мови порівняно з дитячим періодом, коли переважало буквальне розуміння (*literal understanding of language*). У цей час в учнів формуються металінгвістичні навички (*metalinguistic awareness*). Це дозволяє їм глибше аналізувати мовні явища, ефективніше опановувати граматику та словотвір, а також адекватно інтерпретувати багатозначні та образні висловлювання. [20, с. 14]. Цей етап розвитку є сензитивним для засвоєння метафоричної та ідіоматичної лексики. Це сприяє значному збагаченню іншомовного словника підлітків та формуванню здатності до адекватного розуміння і використання виразних мовних засобів у різних комунікативних контекстах.

Особливості мислення підлітків у сучасному інформаційному середовищі визначають спосіб сприйняття ними мовної інформації. При розгляді факторів, що впливають на особливості сприймання та формування інтересів здобувачів освіти, слід враховувати вплив цифрових технологій. Дослідження українських психологів (О. Коханова, О. Пасека, О. Сергєєнкова, О. Столярчук та ін.) показують, що підлітки, народжені в XXI столітті, активно користуються комп'ютерами, планшетами, смартфонами та іншими цифровими пристроями. Таким чином, інтеграція цих технологій у навчальний процес є обґрунтованою та доцільною [28, с. 17].

Сучасна цивілізація дедалі більше орієнтується на сприйняття зорових та аудіальних образів, що суттєво зменшує роль друкованого тексту у комунікації та навчанні. Більшість підлітків активно користується соціальними мережами, проводячи у них значну частину свого часу щодня. Контент таких платформ, здебільшого, представлений як потік коротких та фрагментарних образів — фотографій, ілюстрацій із підписами, коротких відеороликів тривалістю до кількох хвилин. У процесі споживання цього матеріалу увага користувача

постійно переключається між різними темами, що ускладнює усвідомлене опрацювання інформації. Миттєво представлені образи швидко фіксуються в підсвідомості, обходячи механізми свідомого аналізу та рефлексії. Такий спосіб споживання інформації сприяє нерелексивному та частково ірраціональному засвоєнню знань. Тривала взаємодія з «короткометражним» і фрагментованим контентом призводить до трансформації когнітивних процесів у підлітків.

Психологи відзначають у цьому контексті розвиток «кліпового мислення» та формування «кліпової свідомості», що характеризується підвищеною фрагментарністю сприйняття інформації та зниженням здатності до глибокого осмислення контенту [36]. Таким чином, наявність кліпового мислення як характерної риси інформаційного сприйняття сучасних підлітків зумовлює необхідність адаптації освітнього процесу до нових когнітивних особливостей здобувачів освіти. Вчителю іноземної мови важливо використовувати взаємодію кліпового мислення та онлайн-комунікації на свою користь для розвитку логічного, концептуального та системного мислення учнів. Структурована подача матеріалу та використання контекстуальних опор і візуалізації дозволяє урізноманітнити традиційні методи і форми навчання. Поєднання різних видів мовленнєвої діяльності сприяє формуванню у здобувачів освіти навичок цілісного, усвідомленого та критичного сприйняття інформації. Таке поєднання є необхідною умовою розвитку повноцінної іншомовної комунікативної компетентності.

В умовах розвитку кліпового мислення доцільно використовувати короткі мультимедійні завдання на уроках англійської мови для активізації словникової діяльності. Наприклад, можна застосовувати короткі відео або TikTok-кліпи з тематичною лексикою, інтерактивні меми або візуальні картки, що стимулюють швидке впізнавання слів і фраз у контексті. Такі вправи дозволяють учням опановувати нову лексику динамічно, поєднуючи аудіовізуальне сприйняття з практичним використанням слів у мовленні та письмі.

Особливості сприйняття здобувачів освіти підліткового віку тісно пов'язані з їхньою пам'яттю, оскільки ефективне засвоєння лексичних одиниць

залежить від здатності зберігати та відтворювати інформацію. У цьому віці відбувається активний розвиток робочої та довготривалої пам'яті, що забезпечує можливість одночасного опрацювання великого обсягу мовного матеріалу та його поступової фіксації у словниковому запасі. Ці когнітивні особливості створюють сприятливі умови для системного формування іншомовного словника через багаторазове повторення, контекстуалізацію та активне використання лексики у мовленнєвій практиці.

Психологічні дослідження свідчать, що в підлітковому віці спостерігається підвищена здатність до запам'ятовування нового матеріалу, зокрема лексики та мовних правил [20, с. 13]. На цьому фоні доцільно звернути увагу на окремі види пам'яті, які безпосередньо впливають на ефективність засвоєння іншомовного словника. Зокрема, логічна пам'ять відіграє ключову роль у структурованому запам'ятовуванні навчального матеріалу: вона передбачає попередню когнітивну обробку інформації, аналіз матеріалу та виявлення опор, що сприяють його засвоєнню. Цей процес мисленнєвої діяльності проявляється у складанні власних планів, схем, таблиць, виділенні та занотовуванні ключових слів. Отже, в освітньому процесі доцільно забезпечувати учнів відповідним мовним та мовленнєвим матеріалом, а також сприяти формуванню ефективних стратегій навчальної діяльності. Серед них особливе значення мають прийоми, що полегшують запам'ятовування необхідної інформації шляхом утворення асоціативних зв'язків (мнемотехніка).

Щоб полегшити і підвищити ефективність процесу запам'ятовування необхідно створювати сприятливі умови для мимовільної пам'яті. Мимовільно підліток здатен запам'ятовувати все те, що пов'язане з його емоціями, а також привертає його увагу.

Дослідження (А. О. Смирнов, П. І. Зінченко) свідчать, що під час навчальної діяльності першочергово запам'ятовується матеріал, який безпосередньо пов'язаний із конкретними діями учня. Активізація пізнавальної діяльності через виконання різноманітних завдань створює сприятливі умови для мимовільного засвоєння інформації [6, с. 142]. Таким чином, доцільно

активно використовувати дану особливість пам'яті здобувачів освіти для полегшення процес оволодіння досить великим об'ємом лексичних одиниць. Зокрема, можна застосовувати практичні, діяльнісні вправи: складання речень і коротких текстів із новими словами, рольові ігри та моделювання реальних комунікативних ситуацій. Ефективними також є інтерактивні завдання, лексичні квести, складання словників ключових термінів і тематичних мап лексики, що дозволяє поєднати активну діяльність учнів із повторенням і закріпленням нових одиниць.

У 12-13 років увага характеризується підвищеною стабільністю, цілеспрямованістю та одночасним розвитком нових її компонентів, що мають суттєве значення для організації навчальної діяльності. Зокрема, дослідження свідчать, що система селективної уваги, яка забезпечує відокремлення релевантних стимулів від нерелевантних, у підлітків майже досягає дорослого рівня. Натомість здатність до підтримання уваги (*sustained attention* – тривала увага) ще продовжує формуватися і до 16–17 років демонструє підвищену варіабельність реакцій [39]. Тож, щоб забезпечити високий рівень інтересу до певної теми та ефективність навчання в цей період потрібно створювати емоційно насичене та пізнавально значуще освітнє середовище. В таких умовах увага стимулюється через зміну видів діяльності, використання візуальних і динамічних елементів, а також залучення до активних форм роботи. При формуванні лексичного запасу доцільно застосовувати інтерактивні вправи, рольові ігри, короткі відео- та мультимедійні завдання, лексичні квести та конкурси на складання діалогів. Такі завдання сприяють активному засвоєнню нових слів у контексті, підвищують мотивацію учнів та розвивають уміння використовувати лексику в різних комунікативних ситуаціях.

У період підліткового віку відбувається зміна мотивів навчальної діяльності: учні поступово переходять від зовнішньої до внутрішньої мотивації, що позитивно впливає на їх самостійність та активність у засвоєнні іншомовної лексики. Психологи (Ж. Піаже, Н. Токарева) відзначають, що у віці 12–13 років учні усвідомлюють навчання як можливість отримати нові знання, що є

цікавими, корисними та пізнавально значущими [31, с. 210]. Розвиток аналітико-синтетичного мислення у підлітків забезпечує здатність самостійно аналізувати, порівнювати та узагальнювати інформацію. Це, у свою чергу, формує прагматичне ставлення до навчання та орієнтацію на особистісно значущі результати.

Такі когнітивні особливості сприяють ефективнішому засвоєнню лексики. Учні здатні виявляти закономірності у мовному матеріалі, порівнювати його з рідною мовою та створювати стійкі смислові та асоціативні зв'язки, що забезпечує глибше і системніше засвоєння нових слів.

Психологи виділяють кілька ключових чинників, що впливають на ефективність оволодіння мовою. По-перше, важливе чітке формулювання цілей навчання, які відповідають інтелектуальному рівню учнів і передбачають розв'язання конкретних проблемних завдань. По-друге, значення має використання навчальної програми, тематичного матеріалу та дидактичних ресурсів, що враховують інтереси здобувачів освіти. Дослідження показують, що зусилля учнів у вивченні мови прямо пов'язані з задоволенням, яке вони отримують у процесі навчання [20, с. 15]. Дані дослідження свідчать, що ефективність опанування мовою учнів значною мірою визначається рівнем їхньої мотивації та особистих інтересів. Вищий рівень задоволення від навчальної діяльності стимулює більшу активність і наполегливість у процесі оволодіння мовою. А це позитивно впливає на результативність засвоєння іншомовного словника та формування лексичної компетентності.

Підлітковий вік характеризується переходом здобувача освіти на нову соціальну позицію, що пов'язано з активним пошуком свого місця у суспільстві. У цей період учні проявляють підвищену здатність до саморефлексії щодо себе, оточуючих та соціального середовища. Значущість сім'ї, школи та однолітків набуває нового змісту, що впливає на формування особистісної ідентичності [22, с. 185]. Фахівці підкреслюють, що розширення соціальної сфери підлітків і становлення «Я-образу» активізує асоціативні зв'язки в мовній свідомості, сприяючи розвитку індивідуального стилю

мислення та персонального словникового запасу. Враховуючи це, у навчальному процесі доцільно обирати теми, пов'язані з особистим досвідом учнів, а також включати завдання, що передбачають обговорення власного досвіду, створення персоналізованих висловлювань, порівняння поглядів і аналіз прикладів успішних людей. Такі вправи сприяють формуванню лексичного запасу в реальних комунікативних умовах і навчають використовувати мову для самовираження та взаємодії.

Особливість вивчення іноземної мови полягає у тому, що широке коло тем і проблем створює сприятливі умови для розвитку учнівської ідентичності. Психологи зазначають, що здобувач освіти, аналізуючи різні аспекти навколишнього світу та формуючи власні уявлення про них, має можливість висловлювати власні думки [20, с. 16]. Проголошення думок вголос сприяє усвідомленню власних прагнень, мотивів і цілей. Запитання типу «Who is the person who has had the most positive influence on your life and why?», «What would you do if ... ?», «Why do you think so?» стимулюють мовні та когнітивні процеси, сприяють глибокому аналізу та самоаналізу, а також формують навички критичного мислення. Виконуючи такі завдання, учні розвивають здатність аналізувати, інтерпретувати інформацію, аргументовано відстоювати власну позицію та будувати гіпотези, що відповідає завданням навчальної програми.

При плануванні уроків важливо враховувати провідний тип діяльності підлітків – спілкування. Психологи відзначають, що центральне місце в житті учнів цього віку займає взаємодія з однолітками [33, с. 70]. Якщо для молодших школярів основним об'єднавчим фактором є спільна діяльність, то у підлітковому віці привабливість завдань визначається їх здатністю забезпечувати комунікацію. У цьому контексті ситуаційні вправи на уроках іноземної мови мають бути спрямовані на стимулювання міжособистісного спілкування та відповідати інтересам і потребам учнів. Такі завдання стимулюють активне використання мови, сприяють природному засвоєнню лексики та одночасно формують і розширюють словниковий запас учнів.

Аналіз вікових, психофізіологічних та когнітивних особливостей здобувачів освіти 7-х класів як перехідної когнітивної групи свідчить, що цей період характеризується високою нейропластичністю, розвитком абстрактного та рефлексивного мислення, посиленням аналітико-синтетичних здібностей, а також активізацією робочої та довготривалої пам'яті. Сензитивність цього вікового етапу створює сприятливі умови для формування лексичної компетентності та усвідомленого засвоєння лексичних одиниць іншої мови.

Для ефективного формування лексичного запасу доцільно використовувати методи, що задіюють логічну пам'ять: складання схем, таблиць, планів, виділення ключових слів, застосування мнемонічних прийомів та асоціативних зв'язків. Такі форми роботи сприяють структурованому запам'ятовуванню та глибокому розумінню лексики.

Водночас емоційно насичені та контекстуально значущі завдання стимулюють мимовільне засвоєння лексики, оскільки учні цього віку краще запам'ятовують інформацію, пов'язану з особистим досвідом, інтересами та соціальною взаємодією. Для семикласників ефективним є поєднання коротких динамічних форм роботи з елементами гри, групової діяльності та особистісного самовираження у мовленні. Комунікативні вправи, які передбачають обговорення власних думок, роботу в парах і групах, а також вирішення ситуаційних завдань, активізують когнітивні та емоційні механізми запам'ятовування та сприяють формуванню персонального лексичного запасу.

Таким чином, ефективність засвоєння іншомовної лексики учнями 7-х класів визначається інтеграцією когнітивних стратегій запам'ятовування, емоційного залучення та комунікативної активності. Застосування структурованих, динамічних та контекстуально значущих вправ дозволяє поєднувати свідоме й мимовільне опанування лексики, формуючи стійкі навички її практичного використання у реальних мовних ситуаціях.

Висновки до розділу 1

У процесі теоретичного аналізу встановлено, що формування іншомовного словника є центральним елементом лексичної компетентності здобувачів середньої освіти та визначальним чинником розвитку їхньої комунікативної спроможності. Ефективне опанування лексики забезпечується інтеграцією різних методологічних підходів. Комунікативний підхід сприяє моделюванню реальних ситуацій спілкування. Когнітивний забезпечує усвідомлене засвоєння лексичного матеріалу. Лексичний орієнтований на опанування цілісних мовленнєвих фрагментів. Діяльнісний спрямовує учнів на активне використання нових слів у практичній діяльності. Компетентнісний формує функційну комунікативну спроможність. Особистісно орієнтований забезпечує врахування індивідуальних особливостей учнів. Культурологічний розвиває міжкультурну лексичну обізнаність. Індивідуальний дозволяє адаптувати навчальний матеріал до рівня підготовки здобувачів освіти.

Ефективність формування словника значною мірою визначається поєднанням сучасних технологій і методів навчання, серед яких: цифрові освітні ресурси (мультимедійні засоби, інтерактивні платформи, мобільні додатки), інтерактивні методи (рольові та ділові ігри, ситуаційні завдання, кейс-технологія, storyline), проєктна діяльність і технологія портфоліо. На практиці це передбачає: структурування лексичного матеріалу через таблиці, схеми, плани, виділення ключових слів та мнемонічні прийоми, а також активізацію комунікативної діяльності учнів через роботу в парах і групах, обговорення власного досвіду, контекстуалізовані завдання й елементи гри. Таке поєднання методів забезпечує усвідомлене та системне засвоєння лексики і формує умови для її практичного застосування.

Дослідження вікових, психофізіологічних та когнітивних особливостей здобувачів освіти 7-х класів як перехідної когнітивної групи показало, що цей етап характеризується високою нейропластичністю, розвитком абстрактного та рефлексивного мислення, аналітико-синтетичних здібностей і активізацією робочої та довготривалої пам'яті. А також підтверджено, що цей віковий період

є сензитивним для формування лексичної компетентності, що визначає доцільність цілеспрямованого та системного опанування лексики.

На основі аналізу практичних підходів визначено, що для учнів 7-х класів найбільш ефективним є використання коротких динамічних форм роботи з елементами гри, групової діяльності та особистісного самовираження, що поєднуються з логічними методами запам'ятовування (схеми, таблиці, плани, ключові слова, асоціативні й мнемонічні прийоми). Це забезпечує формування персонального словникового запасу, розвиток когнітивних і комунікативних навичок та практичне застосування лексики у реальних мовних ситуаціях.

Таким чином, у межах розділу 1 підтверджено, що ефективне формування іншомовного словника здобувачів освіти 7-х класів досягається комплексним поєднанням методологічних підходів, когнітивних стратегій, інтерактивних методів та цифрових технологій. Це поєднання створює основу для практичної реалізації методики розвитку лексичної компетентності у сучасному освітньому середовищі, зокрема в умовах дистанційного навчання.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОГО СЛОВНИКА УЧНІВ 7 КЛАСІВ

2.1. Методичні особливості організації роботи з формування іншомовного словника учнів 7 класів в умовах дистанційного навчання

У сучасних умовах освітнього процесу, який характеризується стрімким впровадженням дистанційного навчання, особливої актуальності набуває дослідження методичних підходів до формування іншомовного словника учнів середньої школи. Формування лексичної компетентності учні 7-х класів є важливим етапом оволодіння іноземною мовою. Дистанційний формат навчання суттєво трансформує традиційні методики, створюючи як нові можливості, так і виклики, які пов'язані з особливостями організації та психолого-педагогічними умовами навчання.

Здобувачі освіти 7-х класів знаходяться на етапі підліткового розвитку, який супроводжується підвищеною емоційністю, потребою у соціальній взаємодії та підтримці, а також формуванням самостійності у навчанні. Відсутність безпосереднього контакту з учителем та однолітками в онлайн-форматі може спричинити втрату мотивації, зниження рівня уваги та інтересу до навчального матеріалу. Літературний аналіз та практичний досвід підтверджують, що для ефективного засвоєння лексики необхідно враховувати індивідуальні психологічні особливості учнів. Також важливо забезпечувати їхню активну участь через інтерактивні методи, створювати емоційно сприятливе навчальне середовище, яке б стимулювало внутрішню мотивацію. Тому методика роботи з лексикою має включати короткі інтерактивні форми, які підтримують концентрацію й емоційне залучення.

Дистанційний формат навчання ставить перед семикласниками підвищені вимоги щодо вміння організовувати власну діяльність, дотримуватися режиму роботи та контролювати навчальний процес. Для учнів цього віку такі завдання нерідко є складними, що пояснюється особливостями підліткового розвитку. У цьому періоді процеси довільної уваги, самоконтролю й усвідомленого регулювання поведінки лише формуються. Отже, здатність планувати

навчальні дії, розподіляти час і підтримувати концентрацію без постійної підтримки з боку вчителя залишається недостатньо розвиненою. Саме ці вікові характеристики зумовлюють потребу в додатковому педагогічному супроводі та чітко структурованій організації дистанційного освітнього середовища [23, с. 59]. Також учні цього віку мають підвищену потребу у соціальній взаємодії, схваленні та зворотному зв'язку від однолітків і вчителів. Саме тому ізолюваність у дистанційному середовищі може знижувати мотивацію до навчання та рівень емоційного залучення. В онлайн-форматі часто відсутня безпосередня підтримка, що ускладнює розуміння навчального матеріалу й своєчасне подолання труднощів. У здобувачів освіти недостатньо розвинені навички тайм-менеджменту, самоконтролю та критичного мислення можуть призводити до поверхневого засвоєння знань, зокрема лексичного матеріалу під час вивчення іноземної мови.

Таким чином, ефективність дистанційного навчання для учнів підліткового віку значною мірою залежить від педагогічної підтримки та чіткої організації навчального процесу. Важливе значення мають також створення умов для соціальної взаємодії та використання інтерактивних методів, які стимулюють пізнавальну активність і внутрішню мотивацію до навчання. У шкільній практиці така підтримка може реалізовуватися через регулярні онлайн-уроки, індивідуальні консультації з учителем щодо опанування складних тем чи засвоєння лексичних одиниць. Застосування цих форм сприяє підвищенню залученості учнів до освітнього процесу, розвитку навичок самостійної роботи та ефективному засвоєнню лексичного матеріалу.

Особливу увагу слід приділяти ретельному відбору лексичного матеріалу, який має бути адаптованим для сприйняття в умовах онлайн-навчання. Лексика повинна бути систематизованою, тематично згрупованою і відповідати реаліям життя здобувачів освіти, що сприяє її кращому засвоєнню.

Ефективність засвоєння лексики в умовах онлайн-навчання помітно зростає тоді, коли навчальний матеріал подається через різні мультимедійні ресурси. Використання відео, аудіофайлів, інтерактивних презентацій та

ілюстрацій забезпечує різноманітність способів сприйняття інформації, що, як показують дослідження, позитивно впливає на результативність навчання [45, с. 90]. Враховуючи вищезазначене, важливо забезпечити доступність матеріалів, які можна переглядати і повторювати у зручний час. Ця можливість створює умови для індивідуалізації навчання.

Для активного залучення здобувачів освіти до формування словникового запасу іноземної мови в умовах віртуального середовища широко використовуються цифрові платформи та інструменти, такі як Zoom, Google Meet, Google Classroom, а також спеціалізовані онлайн-сервіси для вивчення мов – Quizlet, Kahoot, LearningApps, Wordwall тощо. Вони дозволяють створювати інтерактивні вправи, флеш-картки та тести. Різноманіття вправ підвищує інтерес та мотивує учнів до регулярної практики.

Платформи Zoom та Google Meet функціонують як інтерактивні освітні середовища, що забезпечують синхронну взаємодію між учителем і здобувачами освіти. У межах таких занять доцільним є використання видів діяльності, спрямованих на активізацію лексичного матеріалу в умовах усного мовлення. До ефективних форм роботи належать рольові ситуації, дискусії у малих групах та обговорення запропонованих комунікативних сценаріїв. Застосування зазначених видів діяльності сприяє перенесенню засвоєних лексичних одиниць у реальний мовленнєвий контекст, розвитку спонтанних висловлювань та формуванню комунікативної компетентності учнів. На початковому етапі уроку доцільно застосовувати лексичні розминки (warm-up activities) — демонстрацію зображень, коротких відеофрагментів або тематичних ілюстрацій із подальшим доббором здобувачами освіти відповідних слів, синонімів або асоціацій. Подібні завдання є ефективними на етапах актуалізації знань і практичного застосування лексики.

Платформи цифрового навчання виступають ключовими інструментами організації та контролю роботи з лексичним матеріалом у дистанційній освіті. Так, Google Classroom забезпечує системність навчального процесу та зручність розміщення завдань для самостійного опрацювання і повторення лексики.

Доцільно використовувати вправи типу *match words with definitions*, *fill in the gaps*, *make a sentence using the new word*. Крім того, ефективним є залучення елементів проєктної діяльності, зокрема створення мініпрезентацій або постерів із застосуванням нових лексичних одиниць. Такі завдання сприяють розвитку самостійності, відповідальності та навичок самоконтролю учнів, що є важливим аспектом навчальної діяльності.

Серед спеціалізованих ресурсів виділяється Quizlet, призначений для індивідуальної практики лексики. Платформа пропонує різні види діяльності: картки (*flashcards*), вправи на пошук відповідностей (*match*), покрокове тренування запам'ятовування (*learn*) та автоматично згенеровані тести (*test*). Використання Quizlet сприяє візуалізації лексичного матеріалу, активізації мнемічних процесів і формуванню асоціативних зв'язків між графічною формою, значенням та вимовою слова. Найбільш доцільним є застосування цього сервісу на етапах введення, закріплення та повторення лексики.

Kahoot ефективно використовувати для організації інтерактивних вікторин та тестових ігор, що стимулюють позитивну емоційну залученість учнів та підвищують їх навчальну мотивацію. Доцільно застосовувати платформу на етапах мотивації, контролю та підсумкової рефлексії. Прикладами вправ можуть бути *word-definition race*, *find the odd one out*, *choose the correct sentence*, що сприяють розвитку оперативності мислення, лексичної гнучкості та закріпленню матеріалу в ігровій формі.

LearningApps забезпечує можливість організації інтерактивних лексичних завдань у режимі онлайн. Платформа дозволяє створювати вправи для формування, закріплення та перевірки словникового запасу, серед яких *matching pairs*, *fill in the gaps*, *grouping* та *multiple choice*. Ці завдання сприяють розвитку навичок розпізнавання, осмислення та контекстного використання нових слів. Застосування LearningApps є доцільним на різних етапах уроку: для мотивації та активізації попередніх знань, під час введення нового матеріалу та на етапі закріплення й контролю засвоєної лексики.

Сервіс Wordwall дозволяє створювати інтерактивні дидактичні ігри, спрямовані на повторення та систематизацію лексики. Найбільш ефективними є вправи типу matching pairs, find the missing word, anagram, random wheel. Гнучкість платформи у підборі завдань за тематикою уроку підтримує інтерес учнів та забезпечує різноманітність форм роботи з лексикою. Елементи гри підвищують емоційне залучення та стимулюють внутрішню мотивацію до вивчення іноземної мови.

Проектна діяльність та участь в конкурсах є потужними засобами мотивації, що особливо важливо для учнів підліткового віку. Проектні завдання реалізують інший механізм формування іншомовного словника — перенесення нових лексичних одиниць у комунікативну практику. Робота над мініпроектами у сервісах Google Slides, Canva або Padlet передбачає створення здобувачами освіти презентацій, постерів, буклетів чи цифрових історій із використанням нової лексики у власних висловлюваннях. Такі завдання активізують продуктивні лексичні навички (говоріння, письмо), стимулюють семантизацію (осмислення значення слова через контекст) та сприяють переходу лексики з пасивного до активного словникового запасу.

З метою підвищення ефективності формування іншомовного словника в умовах дистанційного навчання вчителям доцільно систематично впроваджувати різноманітні форми інтерактивної діяльності. До таких форм належать:

- ігрові вправи на онлайн-платформах, які сприяють засвоєнню нової лексики шляхом багаторазового повторення в умовах змагальності та позитивного емоційного підкріплення;
- проектні завдання, що передбачають пошук, відбір, аналіз і використання лексичних одиниць у контексті реальних або змодельованих життєвих ситуацій, забезпечуючи їхнє осмислене застосування;
- рольові ігри, спрямовані на відтворення автентичних комунікативних ситуацій, у яких здобувачі освіти практично застосовують вивчену лексику, розвиваючи мовленнєву спонтанність і гнучкість;

- віртуальні словникові флешмоби та лексичні челенджі, що формують відчуття належності до навчальної спільноти, підвищують рівень соціальної взаємодії та мотивують здобувачів освіти до систематичної роботи з лексичним матеріалом.

Ефективність реалізації зазначених форм значною мірою залежить від професійної компетентності вчителя. Оскільки в контексті дистанційного навчання роль педагога зазнає суттєвої трансформації, виходячи за межі традиційного викладання. Вона змінюється до фасилітатора, консультанта й мотиватора. Вчитель постає не лише як носій знань, а як організатор освітнього процесу, який координує навчальну діяльність, забезпечує педагогічну підтримку та створює умови для ефективної комунікації у цифровому середовищі. Його професійна діяльність спрямована на формування сприятливого психологічного клімату, підтримання мотивації та розвиток автономності здобувачів освіти.

Однією з ключових передумов ефективної роботи вчителя в онлайн-форматі є оволодіння вміннями використовувати сучасні освітні платформи та сервіси (Zoom, Google Classroom, Quizlet, Wordwall, Kahoot тощо) для реалізації навчальних цілей. Застосування цих інструментів забезпечує можливість поєднання різних форм навчальної діяльності, організації інтерактивної взаємодії, моніторингу навчальних досягнень і надання зворотного зв'язку в режимі реального часу.

В умовах цифрового навчання педагог виступає медіатором між учнем і навчальним контентом. Він адаптує матеріал до вікових, когнітивних і психологічних особливостей здобувачів освіти. Його завдання полягає у відборі дидактично доцільних методів, темпу та обсягу навчального матеріалу для ефективного засвоєння іншомовної лексики. Особливої актуальності набуває поєднання комунікативних, інтерактивних і рефлексивних методів. Такі методи стимулюють активну участь учнів у навчальному процесі, сприяють самостійному застосуванню нової лексики та розвитку критичного мислення.

Підтримка з боку вчителя у дистанційному середовищі реалізується через різні форми педагогічної взаємодії, зокрема проведення онлайн-уроків, індивідуальних консультацій, участь у групових чатах, організацію тематичних дискусій і рефлексивних сесій. Такі форми діяльності сприяють збереженню соціальної взаємодії, підвищенню мотивації та формуванню в семикласників почуття належності до навчальної спільноти.

Таким чином, методика формування лексичної компетентності учнів 7-го класу в умовах дистанційного навчання є багатокomпонентним процесом, що потребує системного підходу з урахуванням психологічних, педагогічних, дидактичних та технологічних особливостей учнів підліткового віку. Вікові особливості семикласників визначають необхідність поєднання традиційних методів навчання з інноваційними онлайн-інструментами та адаптації завдань до рівня розвитку когнітивних, комунікативних і соціально-емоційних компетенцій. Ефективність формування словникового запасу значною мірою залежить від емоційного залучення здобувачів освіти та підтримки їхньої внутрішньої мотивації. Важливим є створення умов для безпечної та позитивної взаємодії в навчальному процесі. Також значну роль відіграє систематичне використання цифрових освітніх платформ і сервісів, таких як Zoom, Google Classroom, Quizlet, Kahoot, LearningApps та Wordwall. Ці інструменти забезпечують активізацію лексичного матеріалу, підтримку самостійної практики та своєчасний зворотний зв'язок для учнів. Отже, тільки комплексне врахування цих чинників забезпечує високий рівень засвоєння лексики та розвиток лексичної компетенції у семикласників в умовах дистанційного навчання.

2.2. Опис роботи вчителів англійської мови 7-А та 7-Б класів Великоолександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 в умовах дистанційного навчання

В умовах дистанційного навчання, запровадженого у зв'язку з початком воєнних дій, організація освітнього процесу у Великоолександрівській загальноосвітній школі І–ІІІ ступенів № 2 зазнала суттєвих трансформацій. Протягом трьох з половиною років навчання здобувачів освіти здійснюється у дистанційному форматі, що зумовило необхідність перегляду традиційних підходів до організації освітнього процесу. Така ситуація вимагає від педагогічних працівників гнучкої адаптації методичних засад, упровадження сучасних цифрових технологій та пошуку ефективних шляхів подолання нових освітніх викликів.

Освітній процес у 7-х класах організовано відповідно до положень Державного стандарту базової середньої освіти (2020) [24], Типової освітньої програми для 5–9 класів та навчальної програми з англійської мови (НУШ) [30]. Навчальний матеріал базується на підручнику О. Д. Карпюк “Англійська мова. 7 клас” (2022) [7]. Спостереження, проведене в межах дослідження за діяльністю вчителів двох паралельних 7-х класів (7-А та 7-Б), дало змогу виявити суттєві відмінності у підходах до формування іншомовного словника здобувачів освіти. Його метою було визначення ефективності використання інтерактивних технологій під час формування лексичних навичок за критеріями: активність, рівень засвоєння, мотивація учнів. Під час спостереження також враховувався психологічний компонент навчальної діяльності: відстежувався рівень емоційної залученості здобувачів освіти, їхня активність і готовність до взаємодії під час виконання різних типів лексичних вправ. Аналіз цих показників дозволив оцінити не лише ефективність застосованих методик, а й ступінь їхнього впливу на мотиваційно-емоційний стан учнів у процесі опанування іншомовної лексики.

Упродовж березня-квітня 2025 року було здійснено педагогічне спостереження з метою виявлення ефективності методичних прийомів

формування іншомовного словника в учасників освітнього процесу 7-х класів в сучасних умовах дистанційного навчання. Обидва класи навчалися за однаковою навчальною програмою й підручником О. Д. Карпюк, що забезпечує зіставність результатів. Загальна кількість здобувачів освіти, які взяли участь у даному спостереженні, становила 43 особи. Уроки іноземної мови проводили два вчителі англійської мови, які мали значний досвід педагогічної діяльності та використовували у своїй роботі традиційні та інноваційні підходи до навчання лексики.

Спостереження охоплювало 7 уроків у кожному класі, загалом 14 занять, під час яких вивчався характер організації словникової роботи на уроці та активність здобувачів освіти у засвоєнні нової лексики. Також враховувався рівень використання інтерактивних інструментів, види лексичних завдань, що застосовувалися та реакція на запропоновані вправи.

Під час уроків особливу увагу звертали на те, яким чином вчителі презентували нову лексику: чи подавалося слово в контексті, чи використовувалися візуальні чи аудіо супроводи, чи надавалися учням приклади вживання у мовленні. Спостерігалось, наскільки активно учні включалися в роботу з новими словами, чи використовували їх у власних висловлюваннях, чи проявляли ініціативу в роботі над лексичними завданнями. Аналізувалися види вправ, серед яких переважали картки, тести, вправи на встановлення відповідності, ігрові елементи, вправи на вживання слів у реченнях. Фіксувалася також наявність або відсутність інтерактивних інструментів, зокрема таких платформ, як Quizlet, Wordwall, LearningApps та рівень зацікавлення учнів у роботі з ними. Окрему увагу приділено питанню формування навичок самостійного опрацювання та повторення лексичного матеріалу.

З метою вивчення реального рівня засвоєння здобувачами освіти іншомовної лексики та перевірки динаміки змін було проведено діагностичне тестування. Воно було спрямоване на перевірку рівня засвоєння нової лексики, яка вивчалася упродовж березня–квітня. Тест включав три частини: завдання на

розпізнавання лексики (вибір правильної відповіді, встановлення відповідності), вживання лексики в контексті (заповнення пропусків у реченнях, завершення речень), а також продуктивне використання вивченої лексики у власних висловлюваннях (складання речень, міні-діалогів). Результати тестування аналізувалися з урахуванням частоти та правильності вживання лексичних одиниць, типових помилок.

Доповненням до спостереження стало проведення мініанкетування учнів, у якому з'ясовувалося, які способи вивчення лексики вони вважають найбільш ефективними, які методи запам'ятовування використовують, що викликає труднощі або зацікавлення. Також було проведено неформальне опитування вчителів, яке дозволило з'ясувати, які саме прийоми словникової роботи вони зазвичай використовують при плануванні уроків лексичної спрямованості та якими критеріями керуються під час підбору матеріалів.

Спостереження здійснювалося в пасивній формі та без втручання в освітній процес. Вся інформація фіксувалася у відповідних картках педагогічного спостереження, що дозволяло відстежувати динаміку та узагальнювати побачене.

Отримані в результаті спостереження та аналізу навчальних досягнень здобувачів освіти стали підґрунтям для подальших висновків щодо рівня сформованості їх лексичної компетентності та ефективності методичних прийомів, які використовувалися в освітньому процесі.

Таким чином, в ході спостереження виявлено, що вчитель 7-А класу використовував комплекс сучасних інтерактивних технологій та цифрових ресурсів, що сприяють активному засвоєнню словникового запасу в умовах дистанційного навчання. У роботі широко застосовувались онлайн-сервіси: Quizlet, Wordwall, LearningApps, Kahoot. Інформація для повторення та матеріали до уроків вчитель розміщувала на онлайн-платформі Google Classroom.

Під час уроків здобувачі освіти виконували інтерактивні вправи, брали участь у словникових іграх, працювали з мультимедійними презентаціями, що

включають аудіо- та відеоматеріали. Вчитель активно стимулює самостійну роботу, пропонуючи здобувачам освіти створювати власні картки зі словниковим запасом, а також залучає їх до спільних онлайн-дискусій та проєктів, що сприяє розвитку комунікативної компетенції.

Особлива увага приділяється диференціації завдань, що дозволяла враховувати індивідуальні потреби та рівень підготовки учнів. Контроль знань здійснювався за допомогою онлайн-тестів, які автоматично оцінювались, що значно полегшує зворотний зв'язок та дозволяє оперативно коригувати освітній процес.

Отримані результати свідчать про доцільність використання такого підходу. Так як це забезпечує високу мотивацію здобувачів освіти, підтримує їхню зацікавленість, що особливо важливо в дистанційному форматі, де немає прямого контакту з вчителем. Активне використання цифрових інструментів також розвиває цифрову грамотність учнів.

На відміну від 7-А класу, вчитель іноземної мови 7-Б класу віддавала перевагу здебільшого традиційним методам роботи, які включали ведення паперових словників, виконання письмових вправ та періодичну перевірку знань за допомогою усних опитувань або тестування у дистанційному форматі.

Для вивчення лексики використовувались класичні методики: пояснення нових слів, повторення, словникові диктанти, робота з підручником та роздатковими матеріалами, які здобувачі освіти отримували у цифровому вигляді. Зворотній зв'язок забезпечується через перевірку домашніх завдань та усних відповідей під час онлайн-уроків.

Такий методичний підхід, незважаючи на свою перевіреність, мав певні обмеження в умовах дистанційного навчання. Відсутність інтерактивності знижувало мотивацію учнів, особливо тих, хто потребував додаткової стимуляції для самостійної роботи. Крім того, традиційні форми роботи менш адаптовані до сучасних цифрових можливостей, що ускладнювало підтримку уваги здобувачів освіти під час уроків.

Вчитель також стикався з труднощами у сфері контролю самостійної роботи учнів, оскільки запис та механічне запам'ятовування слів не забезпечувало глибокого засвоєння словникового запасу та розвитку комунікативних навичок.

Порівняльний аналіз результативності навчання у 7-А та 7-Б класах показав, що застосування сучасних інтерактивних технологій і цифрових засобів навчання має істотний позитивний вплив на процес формування іншомовного словника здобувачів освіти. Зокрема, учні 7-А класу, в освітній діяльності яких систематично використовувалися інтерактивні платформи (Kahoot, Quizlet, Wordwall) та елементи гейміфікації, продемонстрували більш високий рівень лексичної компетентності. Вони не лише краще запам'ятовують нові лексичні одиниці, а й активно інтегрували їх у власне мовлення, що свідчить про глибше розуміння значення та контексту їх уживання.

Під час спостереження було відзначено, що здобувачі освіти цього класу виявляли вищий рівень емоційної залученості у процес навчання. Використання ігрових форм діяльності (вікторини, лексичні батли, командні змагання, інтерактивні завдання на платформах Kahoot чи Wordwall) сприяло створенню позитивного емоційного фону уроку і підвищувало мотивацію до вивчення мови. Позитивні емоції, пов'язані з успіхом у грі, активізують увагу, підсилюють інтерес до змісту навчального матеріалу та полегшують процес запам'ятовування.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій і цифрових засобів навчання виступає важливим інструментом активізації навчальної діяльності учнів. Також використання інтерактивних вправ та ігор допомагають емоційно залучити учасників освітнього процесу. Це сприяє формуванню стійкої внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови. У результаті семикласники стають впевненими у власних знаннях, охочіше беруть участь у комунікативних завданнях, демонструють ініціативу в мовленні та проявляють творчий підхід у використанні лексики в різних контекстах.

Дещо іншу ситуацію було зафіксовано під час спостереження за освітнім процесом у 7-Б класі, де вчитель переважно спирався на традиційні методи навчання, орієнтовані на репродуктивну діяльність здобувачів освіти. Ігровий компонент, інтерактивні технології та цифрові інструменти використовувався епізодично, що знижувало динаміку та емоційну насиченість уроків. У результаті темп навчального заняття був повільнішим, спостерігалась менша жвавість у взаємодії між учителем і здобувачами освіти, знижувався рівень залученості та ініціативності учасників освітнього процесу.

Під час спостереження встановлено, що значна частина учнів залишалась пасивними, рідко виявляла готовність до усного висловлювання, ініціювання обговорення чи виконання завдань, які потребують творчого підходу. Відсутність системного використання інтерактивних форм діяльності призводить до зменшення рівня внутрішньої мотивації, а також знижує емоційний тонус і пізнавальну активність здобувачів освіти. Крім того, переважання фронтальної роботи та односпрямованої комунікації ускладнює розвиток навичок самостійного застосування лексики в комунікативних ситуаціях.

Порівнюючи активність учнів під час синхронних уроків встановлено, що близько 75% учнів 7-А класу активно долучалися до інтерактивних вправ та комунікативних активностей, у той час як у 7-Б класі активність не перевищувала 50%, що впливало і на якість опанування іншомовним словником.

Вивчаючи кількісні показники якості засвоєння лексики за тематичними розділами, було проведено онлайн-тестування здобувачів освіти 7-А та 7-Б класів у травні 2025 року. Тестові завдання були укладені на основі матеріалів підручника «Англійська мова (7 клас)» авторки О. Д. Карпюк (НУШ), відповідно до тематичних розділів Unit 6 «Technology and Communication» та Unit 7 «Curtain Up!».

Тест охоплював різні типи лексичних завдань: multiple choice (вибір правильної відповіді), matching (співвіднесення слова з визначенням), gap filling

(вставлення пропущених слів у контексті) та sentence completion (творення власних висловлювань із використанням вивченої лексики).

Показник якості засвоєння лексики визначався як відсоткове співвідношення кількості правильних відповідей до загальної кількості завдань тесту (формула: $\text{Якість (\%)} = (\text{Кількість правильних відповідей} / \text{Загальна кількість завдань}) \times 100\%$).

За отриманими результатами, показник якості засвоєння лексики у здобувачів освіти 7-А класу становив 81%, тоді як у 7-Б класі — 68%. Ці результати свідчать про вищий рівень сформованості іншомовного словника учнів, які навчаються з використанням інтерактивних технологій та інноваційних методик, що передбачають активне залучення, комунікацію та елемент гейміфікації в освітньому процесі. Результати тестування підтверджують тенденцію, проте для остаточних висновків доцільним є проведення більш тривалого експерименту з контрольними вимірюваннями.

Для глибшого аналізу результатів навчання було також проведено анкетування учнів обох класів. Виявлено, що 87% учнів 7-А класу відзначили, що інтерактивні завдання допомагають їм краще запам'ятовувати нові слова, тоді як лише 59% учнів 7-Б класу висловили задоволення традиційними методами.

Проведене спостереження у 7-А та 7-Б класах Великоолександрівської ЗОШ І–ІІІ ступенів №2 показало, що використання цифрових технологій (Quizlet, Wordwall, LearningApps, Kahoot, Google Classroom) значно підвищує мотивацію та результативність засвоєння іншомовної лексики. Учні, залучені до інтерактивних форм роботи, демонструють вищу активність (75 % проти 45 %) та кращі показники тестування (81 % проти 68 %). Це підтверджує доцільність поєднання традиційних методів з інноваційними засобами у процесі формування лексичної компетентності в умовах дистанційного навчання.

2.3. Формування іншомовного словника за допомогою інтерактивних технологій (розробки уроків і вправ)

Формування іншомовного словника є базовим компонентом у розвитку лексичної компетентності учнів, без якого неможливо ефективно спілкуватися іноземною мовою. У період навчання в 7-х класах, коли здобувачі освіти переходять до більш усвідомленого та системного опанування іноземної мови, значення формування словникового запасу суттєво зростає. Тому завдання вчителя полягає не лише у поданні нових слів, а й у створенні умов для їх активного засвоєння, повторення та вживання у мовленні.

Під час педагогічного спостереження за освітнім процесом у 7-А та 7-Б класах Великоолександрівської ЗОШ І–ІІІ ступенів №2 було виявлено, що навіть за подібних умов навчання може відрізнятися як методами, так і результатами. У 7-А класі вчитель активно застосовував сучасні платформи, цифрові інструменти, інтерактивні вправи й мультимедійний контент, що дозволяло зробити уроки динамічними, цікавими й адаптованими до особливостей дистанційного навчання. У 7-Б класі, вчитель дотримувався традиційних методів – основний акцент робився на переписування слів у зошити, їх заучування та перевірку. Обидва підходи мають право на існування, проте результати спілкування з учнями та аналіз рівня залученості учнів свідчить про вищу ефективність інтерактивного.

На основі результатів спостереження та аналізу ефективності інтерактивних технологій було розроблено уроки англійської мови для учнів 7-х класів за підручником О. Д. Карпюк (НУШ, 2024). Основна мета уроків — оптимізувати процес засвоєння лексики через активну взаємодію, використання мультимедійних ресурсів і створення позитивного емоційного середовища, що стимулює пізнавальну активність здобувачів освіти.

Розробка базується на принципах комунікативного підходу, інтерактивності та діяльнісного навчання, що передбачає активну участь учнів у створенні мовленнєвих ситуацій і самостійному опрацюванні лексики.

Використання цифрових технологій у розробці реалізовано на всіх етапах уроків:

- етап мотивації — застосування ігрових вікторин у Kahoot або Wordwall, лексичних челенджів у LearningApps, які актуалізують попередні знання та створюють позитивну навчальну атмосферу.

- етап засвоєння нового матеріалу — робота з цифровими картками Quizlet, виконання інтерактивних вправ на класифікацію та асоціації, перегляд тематичних відеофрагментів із подальшим опрацюванням лексики.

- етап закріплення — виконання тренувальних завдань та прикріплення їх у Google Classroom (типу fill in the gaps, make a sentence using the new word), які забезпечують активне використання нових слів у контексті при самостійному повторенні.

- етап контролю та рефлексії — проведення коротких онлайн-тестів, рольових ігор та творчих завдань, спрямованих на застосування вивченої лексики у власних висловлюваннях.

Під час проєктування уроку враховано вікові, когнітивні та психологічні особливості підлітків, зокрема кліпове мислення, потребу у швидкому зворотному зв'язку та візуалізації інформації. Змінність видів діяльності забезпечує динамічність уроку, підтримує увагу, знижує рівень втоми та зберігає мотивацію протягом усього заняття.

Особливе значення у розробці має емоційний компонент, який є невід'ємною частиною сучасного уроку. Завдяки використанню ігрових елементів, мікроконкурсів, парної та групової взаємодії створюється позитивний емоційний фон, що сприяє внутрішній мотивації та впевненості здобувачів освіти у власних можливостях. Це забезпечує глибше засвоєння лексики, формування стійких асоціативних зв'язків і розвиток комунікативної активності.

Нижче подано приклад уроку, розроблений з урахуванням принципів інтерактивного навчання, який спрямований на формування іншомовного

словника здобувачів освіти 7-х класів. Запропонована розробка може бути використана як зразок інтерактивного уроку у форматі дистанційного навчання.

Клас: 7

Тема: School Life

Сфера спілкування: освітня, особистісна.

Тематика ситуативного спілкування: vocabulary, use of English

Мовний інвентар: an event, guys, to be stuck in smth, to have smth in mind, I think, in my opinion, as for me, school band, choir, headmaster, anniversary, competition, performance, decorations, exhibition, to perform, to hold, to make, to give.

Мета уроку (як намір учителя):

- формувати лексичну компетентність учнів за темою School Life;
- ознайомити з новими ЛО та навчити вживати їх у контексті шкільних подій;
- розвивати навички аудіювання та говоріння на основі прослуханого діалогу;
- залучити учнів до активної взаємодії через інтерактивні платформи (*Quizlet, Wordwall, Padlet*);
- виховувати позитивне ставлення до школи та командної співпраці.

Очікувані результати навчання (учень/учениця):

- розуміє основний зміст прослуханого діалогу про шкільні події;
- володіє новими лексичними одиницями з теми School Life;
- вміє використовувати лексику для опису шкільного життя та улюблених заходів;
- бере активну участь в інтерактивних завданнях (вікторини, флеш-карти, рольові діалоги);
- має сформоване позитивне емоційне ставлення до навчання.

Тип уроку: засвоєння та практичне застосування нових знань

Форма роботи: дистанційна

Платформа: Google Meet

Обладнання:

- підручник О. Д. Карпюк. English 7 (НУШ);

- презентація Google Slides;
- інтерактивні вправи (Wordwall “School Activities”, Quizlet “School Life Vocabulary”);
- аудіо до уроку з підручника (Unit 1 p.16 Words, Unit 1 p.16 t.1)

Схематичний план уроку

I. Початок уроку

1. Привітання та організація класу (1 хв)

T: Good morning, everyone! Welcome to our English lesson. Today we start a new topic — School Life. Are you ready?”

2. Введення в іншомовну атмосферу (3 хв)

Let’s play a short warm-up game!

Інтерактивна вправа: Quizlet “Guess the School Word!” — учні обирають правильне слово за малюнками: classroom, desk, teacher, bell, assembly, etc.

3. Оголошення теми та мети (1 хв)

T: Today we’ll talk about your school life — your favourite clubs, activities, and celebrations. We’ll learn new words and listen to a short dialogue about school events.

II. Основна частина

1. Vocabulary Activation (5 хв)

T: Let’s start with some vocabulary about school events and activities.

Інтерактивна вправа: Quizlet “School Life Vocabulary”— учні повторюють слова з попереднього уроку у режимі “Match” або “Flashcards”.

2. Vocabulary Practice – “Vocabulary Search”

Завдання 1 (8 хв): Matching Collocations

T: Look at the table and say when you do these things. Use the example.

Example: We give our teachers presents on Knowledge Day.

Verb	Noun
make	a decoration, a presentation
give smb	a surprise, a prize, a present

hold	a show, an exhibition, a game, a concert, a competition
perform	a play, a dance, a song

Інтерактивна вправа: Wordwall “Make – Give – Hold – Perform” (Matching Game). Учні добирають правильні поєднання (наприклад: make a decoration, give a prize, hold a concert, perform a song). Результати Wordwall автоматично показують лідерів — можна коротко підсумувати, хто найшвидше впорався.

Завдання 2 (10 хв): Multiple Choice Practice

T: Now, choose the correct word in each sentence.

We make/give our teachers a surprise at Christmas.

Annie held/performed in the school play last year.

I made/gave our English teacher a present on her birthday.

The Sports Club students sometimes hold/give games.

Students have made/given a presentation on the anniversary.

The school band performs/holds many songs on Knowledge Day.

Інтерактивна вправа: Wordwall “Choose the Correct Verb” — учні обирають правильні варіанти, бачать миттєвий фідбек.

T (після перевірки): Great work! Remember — we use “make” for creating something, “give” when we present something, “hold” when we organize an event, and “perform” when we do something in front of people.

Завдання 3 (10 хв): Fill in the Gaps

T: Now, let’s use these words in a short text about school life. Read carefully and fill in the gaps with the correct verb from Task 1.

One of the important parts of school life is after-school activities. They gather everyone around and students get a chance to _____ dances or songs and develop their other skills besides schoolwork. There are also festivals where they can _____ exhibitions or different shows. Parents often come to school to see their children’s hard work. Those who are creative often _____ decorations for school celebrations. They also _____ presentations on their artwork. Those students who are active may _____ a play or even _____ a concert.

There are those days when students _____ presents to their teachers or _____ competitions and _____ prizes to the winners. All in all, all of these activities can make life at school more interesting and fun for everyone.

Інтерактивна вправа: Wordwall “Fill in the Gaps — School Life” — кожне речення має варіанти відповідей (make / give / hold / perform). Учні виконують індивідуально або в парах через breakout rooms.

III. Заключна частина (10 хв)

Рефлексія (5 хв)

T: Let's think about today's lesson. What new phrases did you learn?

Інтерактивна вправа на дошці Padlet: “One new word I learned today is...”

Підсумок:

T: Today you've learned how to use the verbs “make, give, hold, perform” in the context of school life. Great job! You worked hard and were very active online!

Повідомлення домашнього завдання:

T: Draw your school timetable and write the subjects in English. Take a photo and upload it to Google Classroom (*Намалюй свій шкільний розклад і підпиши предмети англійською мовою. Зроби фото та завантаж його до Google Classroom*).

T: Thank you for the lesson! Have a nice day!

Запропонований урок демонструє можливості інтеграції цифрових ресурсів у процес формування лексичної компетентності. Використання цифрових платформ забезпечує активну участь здобувачів освіти, створює умови для диференційованого навчання та підтримує мотивацію у дистанційному форматі.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дослідження проаналізовано методичні особливості формування іншомовного словника учнів 7-х класів у умовах дистанційного навчання. Проведено спостереження за діяльністю вчителів англійської мови у

двох паралельних класах, представлено авторські методичні розробки, спрямовані на підвищення ефективності засвоєння лексики, а також обґрунтовано доцільність використання інтерактивних технологій під час навчання лексичного матеріалу.

Проведений аналіз засвідчив, що формування іншомовного словника в учнів 7-х класів є складним процесом, який потребує врахування вікових, психологічних, дидактичних та організаційних чинників. Дистанційна форма навчання вимагає оновлення підходів до роботи з лексикою, зокрема впровадження цифрових освітніх ресурсів, мультимедійних платформ, гейміфікації та інтерактивної взаємодії. Особливу увагу доцільно приділяти емоційному залученню учнів та формуванню їхньої внутрішньої мотивації до вивчення лексичних одиниць.

Порівняльний аналіз навчальної діяльності в 7-А та 7-Б класах показав, що здобувачі освіти, які працювали за методикою, що передбачала використання інтерактивних платформ (зокрема Quizlet, Wordwall, Kahoot) та мультимедійних матеріалів, демонстрували вищий рівень засвоєння лексичного матеріалу. Також вони виявили вищий рівень активності на уроках і краще справлялися з комунікативними завданнями. Результати діагностичного тестування засвідчили, що середній рівень сформованості лексичних навичок у класі, який навчався за даною методикою, перевищував аналогічні показники здобувачів освіти, які навчалися за традиційною.

Розроблений урок до теми «School Life» підтвердив доцільність інтеграції лексичної роботи та застосування цифрових технологій. Такий підхід сприяв кращому засвоєнню іншомовного словника, активному його використанню у мовленні та підвищенню інтересу до вивчення англійської мови в цілому.

Отже, можна зробити висновок, що ефективна методика навчання іншомовного словника учнів 7-х класів має ґрунтуватися на поєднанні традиційних і сучасних педагогічних технологій, з орієнтацією на комунікативну спрямованість, індивідуалізацію навчального процесу та максимальне використання можливостей цифрового середовища. Використання

інтерактивних форм організації навчальної діяльності сприяє підвищенню рівня навчальної мотивації, зниженню психологічного бар'єру та активізації пізнавальної активності здобувачів освіти. У результаті відбувається поглиблене та свідоме оволодіння лексичним матеріалом, що підвищує ефективність навчання в умовах дистанційного формату.

ВИСНОВКИ

У роботі було розглянуто проблему формування іншомовного словника учнів 7-х класів у контексті вимог Нової української школи та викликів сучасного освітнього середовища. Аналіз теоретичних джерел, психолого-педагогічних особливостей учнів середнього шкільного віку, сучасних підходів до навчання іноземної мови та практичні спостереження за освітнім процесом дозволили сформулювати такі основні висновки:

1. Опанування іншомовної лексики є базовою складовою формування комунікативної компетентності учнів. Володіння активним словниковим запасом забезпечує ефективне функціонування всіх видів мовленнєвої діяльності та сприяє точному вираженню думок, емоцій і намірів у комунікативних ситуаціях.

2. Комплексний аналіз наукових джерел показав, що ефективне формування іншомовного словника здобувачів освіти можливе за умови поєднання комунікативного, когнітивного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного та індивідуального підходів, які доповнюють один одного й забезпечують системність у навчанні.

3. Особливості учнів 7-х класів (12–13 років) — інтенсивний розвиток мислення, пам'яті, уваги та потреби в соціалізації — створюють сприятливі умови для засвоєння лексики. Водночас сучасне цифрове середовище впливає на їхню пізнавальну діяльність, зумовлюючи зниження здатності до тривалої концентрації та посилення проявів кліпового мислення, що необхідно враховувати у процесі організації навчання.

4. Отримані результати спостереження засвідчили ефективність використання інтерактивних технологій у процесі формування лексичної компетентності. Застосування платформ Quizlet, Wordwall, LearningApps та Kahoot сприяло кращому засвоєнню лексичного матеріалу учнями. Використання мультимедійних ресурсів і гейміфікованих завдань підвищувало мотивацію та активність семикласників під час роботи з новою лексикою.

5. Розроблені методичні матеріали (на прикладі теми «School Life») враховують вікові особливості учнів, поєднують традиційні й сучасні технології, орієнтується на комунікативність, персоналізацію навчання та активне включення здобувачів освіти у мовленнєву діяльність.

6. Практичне значення дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані вчителями англійської мови для підвищення ефективності формування лексичної компетентності у здобувачів освіти середньої школи. Запропонована методика може слугувати основою для подальшої розробки навчально-методичних матеріалів і впровадження сучасних підходів до роботи з лексикою.

Таким чином, дослідження підтвердило доцільність системного, методично виваженого та сучасного підходу до формування іншомовного словника учнів 7-х класів. Комплексне застосування сучасних методів, цифрових інструментів та педагогічних технологій створює оптимальні умови для ефективного засвоєння іншомовної лексики. Таке поєднання сприяє розвитку мовленнєвої компетентності та підвищенню загального рівня володіння іноземною мовою відповідно до вимог сучасної освітньої практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусак І. The lexical approach to EFL teaching: methodological foundations and pedagogical implications. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2019. № 17. С. 281–292. URL: [https://doi: 10.24144/2617-3921.2019.17.281-292](https://doi.org/10.24144/2617-3921.2019.17.281-292) (дата звернення: 04.04.2025).
2. Василюшина Н. М. Contemporary active English language teaching methods: theoretical review and practical assignments. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 60. С. 184–191. URL: [https://doi: 10.31652/2412-1142-2021-60-184-191](https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-184-191) (дата звернення: 15.03.2025).
3. Верб, Г. В., Верб, Л. Г. Граматика сучасної англійської мови. Довідник. Київ : ТОВ Логос-М, 2006. 341 с.
4. Гусленко І. Ю., Змійова І. В. Конспект лекцій з дисципліни: Методика навчання іноземних мов. Харків : Народна Українська Академія 2018. 64 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Gyslenko-metodika.pdf> (дата звернення: 16.02.2025).
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладення, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
6. Іванишина В. П. Психологічні передумови використання проектної методики для формування іншомовної компетенції в говорінні в середній загальноосвітній школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 132. С. 140–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_132_36 (дата звернення: 12.05.2025).
7. Карпюк О. Д., Карпюк К. Т. Англійська мова (7-й рік навчання) – English (Year 7) : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Видавництво Астон, 2024. 176 с.

8. Колонута Д. К. Сучасні технології у викладанні іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород : Видавництво УжНУ Говерла, 2014. Вип. 33. С. 92–94. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/11525> (дата звернення: 13.06.2025).

9. Комар О. Класифікація сучасних підходів до навчання англійської мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 1(25). С. 82–89. URL: <https://doi: 10.31499/2307-4914.1.2022.258478> (дата звернення: 05.05.2025).

10. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов» : для студентів 5 курсу ф-ту «Референт-перекладач», які навчаються за спец. 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики пер. ; авт.-упор. І .Ю. Гусленко]. Харків : Вид-во НУА, 2018. 64 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Gyslenko-metodika.pdf> (дата звернення: 10.03.2025).

11. Коробко О. М. Когнітивний підхід до навчання спілкування англійською мовою. *Наукові записки. Серія "Психологія і педагогіка"*. Випуск 13, 2009, С. 226–233. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/1074/1/10.pdf> (дата звернення 11.04.2025).

12. Курочка В.М. Комунікативний метод викладання іноземних мов: шляхи оптимізації. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти*. Матеріали наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 15-16 лют. 2019 року). Херсон : Видавництво Молодий вчений, 2019. С. 23–25. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/34feb2019/34feb2019.pdf> (дата звернення: 01.08.2025).

13. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. підручник / за ред. С. Д. Максименко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.

14. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. 2-е вид., випр. І перероб./ кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

15. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник. для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

16. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ : ВЦ Академія, 2010. 328 с.

17. Мірошніченко Л. Ю. Сучасні підходи до вивчення іноземної мови в середніх загальноосвітніх навчальних закладах. *Сучасні напрямки лінгвістичних досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов* : збірник наукових праць / за заг. ред. В. В. Жуковської, О. А. Черниш. Житомир : Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2012. 512 с.

18. Навчальна програма з англійської мови для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (НУШ) / уклад. О. Д. Карпюк. Київ : МОН України, 2022. 56 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/inozemna-mova-angliyska-karpyuk.pdf> (дата звернення: 22.02.2025).

19. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід : монографія / З. П. Бакум, О. О. Пальчикова, С. С. Костюк. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2019. 288 с.

20. Навчання іноземних мов у гімназії : Збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов / за заг. ред. В. Г. Редька. Тернопіль : Лібра Терра, 2023. 92 с.

21. Пасічник О. Проблема добору лексичного мінімуму з іноземних мов для закладів загальної середньої освіти: історія, сьогодення, перспективи.

Український педагогічний журнал. 2022. № 1. С. 98–106. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-98-106> (дата звернення: 22.03.2025).

22. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник / за ред. Р. В. Павелків. Рівне : Вид. О.Зень, 2010. 368 с.

23. Петрошук Н., Матвійчук О., Карчина Л. Проблеми становлення дистанційного навчання в Україні (за матеріалами соціологічного дослідження). *Науково-педагогічні студії*. 2021. № 5. С. 53-65. URL: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-53-65> (дата звернення: 13.04.2025).

24. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF> (дата звернення: 10.03.2025).

25. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : Лист МОН від 13.08.2025 р. № 1/16828-25. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykkladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi> (дата звернення: 25.08.2025).

26. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10-22.

27. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80/stru> (дата звернення: 07.03.2025).

28. Скляренко Н. К., Устименко О. М. Навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів іншомовного письма в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. № 3. С. 3–18.

29. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16–23.
30. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти II ступеня (5–9 класи) / уклад. під кер. Р. Б. Шияна. Київ : МОН України, 2021. 75 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/typova-osvitnya-programa-5-9-klas.pdf> (дата звернення: 25.02.2025).
31. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ, 2017. 548 с.
32. Удовенко І. В., Подворна Л. А. Лексичний підхід у викладанні англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 39, №2. С. 103–108. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.2.18> (дата звернення: 14.03.2025).
33. Ушакова І. М. Вікова психологія: курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. 130 с.
34. Черненко А. В. Інноваційні підходи до навчання іншомовної лексики: роль сучасних цифрових інструментів (в умовах дистанційної освіти). *Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2024. Вип. 99. С. 141–149. URL: <https://doi: 10.26565/2786-5312-2024-99-18> (дата звернення: 21.04.2025).
35. Яблонська Т. М. Ідентичність як предмет психологічного аналізу / Т. М. Яблонська, Г. С. Костюк та ін. // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Вип. 38. – Київ: Ніка Центр, 2010. 378 с.
36. Boiko Oksana. Clip thinking as a consequence of virtual communication: Pedagogical methods of neutralisation in foreign language lessons. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Pedagogy and Psychology”*, 2023. URL: <https://doi: 10.52534/msu-pp1.2023.16> (дата звернення: 26.06.2025).
37. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics. 6-th ed. Oxford : Blackwell Publishing, 2008. 529 p. URL: <https://hslcorner>.

wordpress.com/wp-content/uploads/2019/09/david-crystal-a-dictionary-of-linguistics-and-phonetics-1.pdf (дата звернення: 11.05.2025).

38. Fooziyeh Rasouli, Khadijeh Jafari. A Deeper Understanding of L2 Vocabulary Learning and Teaching: A Review Study. *International Journal of Language and Linguistics*. Vol. 4, No. 1, 2016, pp. 40-46. URL: <https://doi.org/10.11648/j.ijll.20160401.16> (дата звернення: 14.03.2025).

39. Hobbiss M. H., Lavie N. Predictors of attention in educational settings. *Journal of Experimental Child Psychology*. 2024. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2023.105784> (дата звернення: 15.07.2025).

40. Hrytsenko I. V. Some Modern Techniques for Teaching English Vocabulary. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 15–16 лют. 2019 р.). Херсон: Видавництво Молодий вчений, 2019. – С. 46–50. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/34feb2019/34feb2019.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

41. Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 23.02.2025).

42. Oxford English Dictionary. Oxford University Press. URL: <https://www.oed.com> (дата звернення: 08.05.2025).

43. Richards J. C. Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Harlow : Pearson Education Ltd, 2002. 608 p.

44. Sowton Chris. Teaching in Challenging Circumstances. *Cambridge University Press*. 2021, 222 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108816151> (дата звернення: 18.03.2025).

45. The Effect of Educational Video-Based Multimedia toward Students' English Vocabulary Mastery on 7th Grade Students at SMPN 52 North Bengkulu // *Jurnal Pendidikan dan Sastra Inggris (JUPENSI)*. — 2025. — Vol. 5, No. 2. — P. 81–92. URL <https://doi.org/10.55606/jupensi.v5i2.5167> (дата звернення: 12.08.2025).

46. Xin Liu. Explicit and implicit vocabulary learning: A comparative study based on EFL textbooks in Mainland China and Hong Kong. *Journal of Language Teaching*, 1(1), 7-16, 2021. p. 8. URL: <https://jlt.ac/home/article/view/1/1> (дата звернення: 21.03.2025).